

TURVALLISUUTTA KUMPPANUUSOHJELMALLA

TURVALLISUUTTA KUMPPANUUSOHJELMALLA

Esipuhe

Julkaisussa esitellään euroatlanttisen rauhankumppanuuden peruseriaatteet ja keskeiset mekanismit. Tämän jälkeen käsitellään viittä tärkeintä toiminta-aluetta: rauhanturvaoperaatiot, puolustusreformi, kriisivalmius sekä tieteellinen yhteistyö ja ympäristöyhteistyö. Toiminta-alueet osoittavat, miten rauhankumppanuusohjelma parantaa euroatlanttista turvallisuutta ja miten yhteistyöllä on todellista käytännön merkitystä rauhankumppanimaille. Rauhankumppanuusohjelmaan liittyvän toiminnan voi todeta vaikuttavan myönteisesti reformeihin, demokraattisten rakenteiden kehitykseen ja rauhankumppanimaiden osallistumiseen monikansallisiin operaatioihin kansainvälisen yhteisön jäsenenä.

Yhdessä julkaisussa ei ole mahdollista käsitellä kattavasti kaikkea rauhankumppanimaiden ja NATO:n välistä yhteistoimintaa. Tähän toimintaan sisältyy paljon esillä olleiden Balkanin niemimaalla ja Afganistanissa tapahtuvien rauhanturvaoperaatioiden lisäksi yhteistyö monilla muilla aloilla, kuten terrorismin vastainen taistelu, puolustusreformi, turvallisuuden ja talouden yhteydet, kriisivalmius, asevalvonta, logistiikka, ilmatilan hallinta, aseistus, koulutus, tiede ja ympäristö sekä tiedotusohjelmat.

NATO on myös luonut erityissuhteen kahden rauhankumppanimaan, Venäjän ja Ukrainan, kanssa sekä seitsemän Välimeri-dialogiin osallistuvan maan kanssa. Tämän lisäksi NATO tutkii yhteistyömahdollisuuksia muiden Lähi-idän valtioiden kanssa. Tämä aloite julkistettiin kesäkuussa 2004 Istanbulissa pidetyssä huippukokouksessa. Vaikka edellä mainittuja suhteita ei sinänsä käsitellä tässä julkaisussa, nykyinen ja mahdollinen myöhemmin tehtävä yhteistyö näiden valtioiden kanssa perustuu moniin euroatlanttiseen kumppanuuteen kuuluviin toimintamuotoihin ja mekanismeihin.

Sisältö

TURVALLISUUTTA

4__

Rauhankumppanuuden
synty ja kehitys

© ulsten Bild-Schneider

8__

Keskeiset mekanismit

14__

Turvallisuusdialogi
ja -yhteistyö

18__

NATO- ja
rauhankumppanimaiden
kartta

Huomautus: kaikkiin tämän julkaisun viittauksiin entisen Jugoslavian tasavalta Makedoniaan on liitetty tähtimerkki (*), johon liittyy alaviite *Turkki tunnustaa Makedonian Tasavallan sen perustuslaillisen nimen mukaisesti.*

Valokuvien tekijänoikeudet: kaikkien kuvien tekijänoikeudet ovat NATO:n ellei toisin mainita.

KUMPPANUUSOHJELMALLA

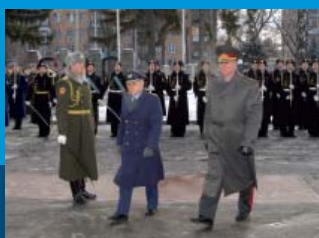
20__

Rauhanturvaoperaatiot

24__

Puolustusreformi

29__

Kriisivalmius ja
-toiminta

33__

Turvallisuus, tiede
ja ympäristö

36__ Todellinen euroatlanttinen turvallisuuskulttuuri

Rauhankumppanuuden synty ja kehitys

Berliinin muurin murtuminen marraskuussa 1989 merkitsi kylmän sodan loppua. Keski- ja Itä-Euroopassa tapahtui lyhyessä ajassa merkittäviä muutoksia, mikä asetti NATO:lle uusia ja hyvin erilaisia turvallisuushaasteita. Ennen kokemattomat poliittiset muutokset loivat erinomaisen tilaisuuden parantaa Euroopan turvallisuutta, mutta samalla tilanteeseen liittyi uusia epävarmuutta ja epävakautta aiheuttavia tekijöitä.

Millä tavoin tätä tilaisuutta voitaisiin käyttää hyväksi, jotta Euroopan turvallisuustilanne lähtisi kehittymään uuteen ja myönteiseen suuntaan kylmän sodan vastakkainasettelun jälkeen? Millä tavoin Länsi- ja Itä-Euroopan maiden väliset suhteet voitaisiin normalisoida? Miten Keski- ja Itä-Euroopan maiden uutta itsenäisyyttä voitaisiin tukea ja miten nämä valtiot voisivat osallistua keskusteluun monikansallista turvallisuuskysymyksistä kansainvälisen ja lähialueiden yhteisön aidosti demokraattisina valtioina, kuten ne itse toivoivat?

NATO:n johtajat vastasivat Lontoossa heinäkuussa 1990 pidetyssä kokouksessa tarjoamalla ”ystävän käden” vanhan itä-länsi-jaon yli ja ehdottamalla uutta yhteistyöhön perustuvaa suhdetta kaikille Keski- ja Itä-Euroopan maille. Kaikki oli nyt valmista Pohjois-Atlantin Yhteistyöneuvoston (NACC) perustamiselle joulukuussa 1991 foorumiksi, jossa NATO ja uudet rauhankumppanimaat voivat keskustella yhteisistä huolenaiheista. (Eurooppa muuttui tässä tilanteessa niin nopeasti, että Pohjois-Atlantin Yhteistyöneuvoston (NACC) ensimmäisessä kokouksessa koettiin historiallinen hetki: kun kokouksen julkilausumaa hiottiin, Neuvostoliiton lähettiläs ilmoitti, että Neuvostoliitto on hajonnut kokouksen aikana ja että lähettiläs edustaisi vastedes vain Venäjän federaatiota.)

Tämä merkittävä asennemuutos kirjattiin marraskuussa 1991 annettuun NATO:n uuteen strategiaan lähestymistapaan, jossa turvallisuus määriteltiin entistä laajemmin. Liittokunnan tavoitteiden

> Kylmän sodan päättymisen loi uusia mahdollisuuksia turvallisuuden parantamiseen ja yhteistyön kehittämiseen

© ullstein bild-Schneider

”Rauhankumppanuus on osoitus siitä yhteistä vakaumuksesta, että vakautta ja turvallisuutta voidaan edistää koko euroatlanttisella alueella vain yhteistyöllä. Perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen ja edistäminen sekä vapauden, oikeudenmukaisuuden ja rauhan turvaaminen demokratian avulla ovat rauhankumppanuuden yhteisiä perusarvoja.”

(Rauhankumppanuus: Perusasiakirja – Brysselin huippukokous, 10.1.1994)

saavuttamiseen poliittisin keinoin olikin nyt entistä paremmat mahdollisuudet. Puolustusulottuvuus säilyi edelleen keskeisenä, mutta taloudelliset ja sosiaaliset sekä ympäristöön liittyvät kysymykset nousivat nyt enemmän esille, kun etsittiin tapoja edistää vakautta ja turvallisuutta koko euroatlanttisella alueella. Dialogin ja yhteistyön merkitys tulisi olemaan keskeinen liittokunnan edessä olevien moninaisten haasteiden kohtaamisessa. Kylmän sodan päätyttyä tärkeimmiksi tavoitteiksi tulivat sekä väärinkäsityksistä johtuvien että tarkoituksellisten konfliktien riskin vähentäminen, liittokunnan turvallisuuteen vaikuttavien kriisien parempi hallinta, molemminpuolisen yhteisymmärryksen ja luottamuksen lisääminen Euroopan valtioiden kesken sekä aitojen kumppanuusmahdollisuuksien lisääminen yhteisten turvallisuusongelmien selvittämisessä.

Heti kylmän sodan päätyttyä NACC:n konsultaatiot keskittyivät kylmän sodan ajalta periytyneisiin turvallisuusongelmiin, kuten venäläisten joukkojen vetäytymiseen Baltian maista. Monilla turvallisuuden ja puolustukseen liittyvillä aloilla käynnistettiin myös poliittinen yhteistyö. NACC oli monin tavoin edelläkävijä. Neuvosto kuitenkin keskittyi monen-

keskiseen poliittiseen dialogiin, eivätkä yksittäiset rauhankumppanimaat voineet kehittää omia yhteistyösuhteitaan NATO:n kanssa.

Tämä tilanne muuttui 1994 rauhankumppanuusohjelman (Partnership for Peace, PfP) myötä. Tämän ohjelman puitteissa toteutetaan käytännön yhteistyötä NATO:n ja yksittäisten rauhankumppanimaiden välillä, mikä edistää merkittävästi yhteistyöprosessia. Vuonna 1997 Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (EAPC) korvasi NACC:n. EAPC jatkaa NACC:n työtä ja avaa mahdollisuuden laajemman ja operatiivisemman kumppanuuden kehittämiseen.

Monikansallisella tasolla rauhankumppanuuteen ja yhteistyöhön sisältyy säännöllisiä konsultaatioita ja yhteistoimintaa, joiden tarkoituksena on tuoda läpinäkyvyyttä ja rakentaa luottamusta koko euro-atlanttisella alueella. Kahdenvälisellä tasolla se tarkoittaa toimivan yhteistyösuhteen kehittämistä yksittäisten rauhankumppanimaiden ja NATO:n välille siten, että kummankin osapuolen erityisolosuhteet ja vaatimukset otetaan huomioon.

Rauhankumppanuusprosessiin liittyy dialogin ja yhteisymmärryksen luominen kaikkien mukana olevien maiden kesken. Monet näistä maista olivat vastakkaisten sotilasliittojen jäseniä ja joillakin mailla on pitkäaikaisia alueellisia, territoriaalisia, poliittisia, etnisiä tai uskonnollisia kiistoja. Yhteisten ratkaisujen löytäminen yhteisiin turvallisuusongelmiin yhteistoiminnan kautta on vaikuttanut merkittävästi vanhojen ennakkoluulojen voittamiseen. Samalla on voitu luoda selkeä näkemys siitä, mitä yhteisiä etuja yhteistyöllä voi saavuttaa.

Kumppanuusohjelman käynnistämisen jälkeen on tapahtunut merkittävää edistystä. Myös takaiskuja on ollut, mikä olikin ehkä väistämätöntä, kun ottaa huomioon monimutkaiset Keski- ja Itä-Euroopassa sekä entisessä Neuvostoliitossa tapahtuneet poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset muutokset. EAPC ja rauhankumppanuusohjelma ovat kehittäneet oman dynamiikkansa NATO:n ja rauhankumppanimaiden välisen turvallisuusyhteistyön asteittaisen laajentamisen myötä. Yhteistyötä on laajennettu luotujen kumppanuusjärjestelyjen pohjalta. Samalla kun NATO on muuttunut vuosien kuluessa pystyäkseen vastaamaan kehittyvän turvallisuusympäristön haasteisiin, myös rauhankumppanuus on kehittynyt. Jotta rauhankumppanuuden dynaamisuus ja merkitys liittokunnalle voidaan säilyttää, kumppanuusmekanismeja on muokattu vastaamaan NATO:n uusia prioriteetteja. *(Lisätietoja on luvussa "Keskeiset mekanismit".)*

Vastaavasti rauhankumppanuutta on täytynyt syventää ja laajentaa, jotta eri rauhankumppanimaiden pyrkimyksiin voidaan vastata ja jotta kumppanuus pysyy houkuttelevana vaihtoehtona. NATO on laajentunut kaksi kertaa, mikä on muuttanut jäsenmaiden ja kumppanimaiden välistä tasapainoa (*katso taulukko*). Maaliskuusta 2004 lähtien jäsenmaita on ollut enemmän kuin rauhankumppanimaita, ja jäljellä olevat kumppanimaat muodostavat hyvin hajanaisen ryhmän. Rauhan-

kumppanimaita ovat nykyisin monet Balkanin niemimaan valtiot, jotka selvittävät yhä menneisyydestä juontuvia ongelmia, strategisesti tärkeitä mutta kehittymättömät valtiot Kaukasuksella ja Keski-Aasiassa sekä liittoutumattomat Länsi-Euroopan maat. Osa kumppanimaista kehittää puolustusstrategioitaan ja -valmiuttaan, kun taas osa osallistuu merkittävällä panoksella NATO-johtoihin operaatioihin sekä tarjoaa muille kumppanimaille neuvoja, koulutusta ja apua monilla alueilla.

Tällä hetkellä 20 rauhankumppanimaata ja 26 jäsenmaata konsultoivat säännöllisesti EAPC:n puitteissa. Neuvostossa myös kehitetään yhteistyötä moniin puolustus- ja turvallisuuskysymyksiin liittyvillä alueilla. Maiden sotavoimat järjestävät usein yhteisiä harjoituksia, ja niiden sotilaat palvelevat yhdessä NATO-johtoisissa rauhanturvaoperaatioissa. Jäsen- ja rauhankumppanimaat toimivat myös yhdessä terrorismin aiheuttamaa uhkaa vastaan. Kylmän sodan päättyessä kukaan ei olisi voinut ennustaa tämänkaltaista dramaattista kehitystä euroatlanttisessa strategisessa ympäristössä.

NATO:n kumppanuusohjelman alkuperäinen tavoite oli purkaa esteitä ja rakentaa turvallisuutta dialogin ja yhteistyön avulla. Tällä hetkellä tavoitteet ovat kuitenkin paljon kunnianhimoisemmat, sillä rauhankumppanimaat yhdessä NATO:n kanssa etsivät ratkaisuja 2000-luvun turvallisuushaasteisiin, kuten terrorismiin, joukkotuhoaseiden leviämiseen ja sortuneiden tai heikkojen valtioiden aiheuttamiin ongelmiin.

LIITTOKUNNAN JÄSENET JA KUMPPANIT

Vuosien mittaan 30 maata on liittynyt rauhankumppanuusohjelmaan: Albania, Armenia, Azerbaidžan, Bulgaria, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia*, Georgia, Irlanti, Itävalta, Kazakstan, Kirgisia, Kroatia, Latvia, Liettua, Moldova, Puola, Romania, Ruotsi, Slovakia, Slovenia, Suomi, Sveitsi, Tadžikistan, Tšekin tasavalta, Turkmenistan, Ukraina, Unkari, Uzbekistan, Valko-Venäjä, Venäjä ja Viro.

Venäjän ja Ukrainan kanssa on luotu erityissuhde vuodesta 1997 lähtien. Tällöin allekirjoitettiin NATO–Venäjä-perussopimus, joka kattaa yhteiset suhteet, yhteistyön ja turvallisuuden sekä rauhankumppanuutta koskevan NATO–Ukraina-yhteisjulistuksen. Suhteita Venäjään on tiivistetty sopimuksen solmimisen jälkeen, ja vuonna 2002 luotiin NATO–Venäjä-neuvosto, jossa liittokunta ja Venäjä kohtaavat tasavertaisina kumppaneina. NATO:n ja Ukrainan suhteiden syventäminen aloitettiin marraskuussa 2002, jolloin otettiin käyttöön NATO–Ukraina-toimintaohjelma. Ohjelma tukee Ukrainan reformeja, joiden tarkoituksena on maan täydellinen integrointi euroatlanttisiin turvallisuusrakenteisiin.

Kymmenen rauhankumppanuusmaata on liittynyt NATO:on: Tšekin tasavalta, Unkari ja Puola liittyivät NATO:on vuonna 1999 ja Bulgaria, Latvia, Liettua, Romania, Slovakia, Slovenia ja Viro vuonna 2004. Kolme jäsenkandidaattia, Albania, Kroatia ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia*, valmistautuvat tulevaa täysjäsenyyttä varten.

Bosnia-Hertsegovina ja Serbia-Montenegro toivovat myös voivansa liittyä rauhankumppanuusohjelmaan ja Euroatlanttiseen kumppanuusneuvostoon. NATO tukee näitä tavoitteita, mutta on asettanut vaatimuksia, jotka on täytettävä ennen ohjelmaan liittymistä. Näitä vaatimuksia ovat täydellinen yhteistyö Kansainvälisen rikostuomioistuimen entistä Jugoslaviaa koskeissa asioissa, etenkin pahamaineisten sotarikosepäilyjen Radovan Karadzicin ja Ratko Mladicin pidättämisessä. NATO kuitenkin tukee jo nyt Bosnia-Hertsegovinassa tehtäviä puolustusreformejä. Myös Serbia-Montenegron kanssa tehdään rajoitettua yhteistyötä. Esimerkiksi upseerit ja siviilihenkilöstö osallistuvat NATO:n orientaatiokursseille, joissa he tutustuvat NATO:on, kriisinhallintakysymyksiin, rauhanturvaoperaatioihin sekä yhteistyöhön siviiliväestön ja sotilaiden välillä.

Keskeiset mekanismit

Nato ja rauhankumppanimaat konsultoivat säännöllisesti Euroatlanttisessa kumppanuusneuvostossa (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC). Neuvosto on NATO:n ja kumppanimaiden välisten suhteiden poliittinen viitekehys. Kukin rauhankumppanima voi myös rakentaa oman suhteensa NATO:on rauhankumppanuusohjelman (Partnership for Peace, PfP) kautta, jossa kumppanimaat valitsevat omien prioriteettien mukaiset käytännön yhteistyömuodot. Nämä kaksi olennaista kumppanuusmekanismia ovat euroatlanttisen turvallisuusjärjestelmän keskeiset elementit.

NATO:n jäsenmaiden ja rauhankumppanimaiden yhteistyötä on syvennetty erilaisin aloittein Madridissa (1997), Washingtonissa (1999), Prahassa (2002) ja Istanbulissa (2004) järjestetyissä huippukokouksissa. Aloitteet ovat perustuneet yhteistyön pohjana oleviin yhteisiin arvoihin ja periaatteisiin. Ne myös osoittavat jatkuvaa sitoutumista rauhankumppanuuden perustavoitteisiin: rauhan ja vakauden vahvistamiseen ja laajentamiseen niin euroatlanttisella alueella kuin sen ulkopuolellakin.

RAUHANKUMPPANUUDEN VIRSTANPYLVÄITÄ

1991 Pohjois-Atlantin Yhteistyöneuvoston ensimmäinen kokous

1994 Rauhankumppanuusohjelma käynnistetään. Rauhankumppanimaiden NATO-lähetystöt perustetaan. Rauhankumppanuuden koordinaatioyksikkö perustetaan liittokunnan Eurooppa-joukkojen sotilasesikuntaan.

1995 Liittokunnan Eurooppa-joukkojen sotilasesikuntaan perustetaan Kansainvälinen koordinaatiokeskus

1996 Rauhankumppanimaat osallistuvat Bosnian rauhansopimusta toteuttaviin NATO-johtoihin joukkoihin

1997 Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston (EAPC) ensimmäinen kokoontuminen Sintrassa Portugalissa. Seuraavassa, Madridissa järjestetyssä, NATO:n ja EAPC:n huippukokouksessa vahvistetaan rauhankumppanuusohjelman operatiivista roolia.

1998 Euroatlanttinen pelastuspalvelun koordinaatiokeskus perustetaan

1999 Kolme rauhankumppanimaata, Puola, Tšekin tasavalta ja Unkari, liittyvät NATO:on. NATO:n strategiaan konsepteihin liitetään tärkeiksi turvallisuustehtäviksi dialogi ja yhteistyö.

Washingtonin huippukokouksessa sovitaan rauhankumppanuusohjelman tehostamisesta edelleen ja sen operatiivisen roolin vahvistamisesta.

Rauhankumppanimaat lähettävät joukkoja NATO-johtoihin Kosovo-joukkoihin.

2001 EAPC kokoontuu 12.9. ja tuomitsee Yhdysvalloissa tehdyt terroriteot sekä sitoutuu taistelemaan terrorismia vastaan

2002 Laaja arviointiprosessi johtaa Prahassa huippukokouksessa EAPC:n ja rauhankumppanuusohjelman vahvistamiseen. NATO:n terrorismin vastaisen toiminnan kumppanuusohjelma käynnistetään.

2003 Rauhankumppanimaat lähettävät joukkojaan Afganistaniin NATO-johtoihin kansainvälisiin turvallisuusjoukkoihin.

2004 NATO:on liittyy seitsemän rauhankumppanimaata: Bulgaria, Latvia, Liettua, Romania, Slovakia, Slovenia ja Viro. Istanbulin huippukokouksessa rauhankumppanuusohjelmaa vahvistetaan edelleen.

Puolustusreformia tukeva NATO:n kumppanuusohjelma käynnistetään.

Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto

Euroatlanttinen kumppanuusneuvosto (Euro-Atlantic Partnership Council, EAPC) on yhteensä 46 NATO- ja rauhankumppanimaan monenvälinen foorumi, jossa käydään säännöllisesti vuoropuhelua ja konsultaatioita poliittisiin ja turvallisuusasioihin liittyvistä kysymyksistä. EAPC on myös poliittinen viitekehys NATO:n ja rauhankumppanuusohjelmaan osallistuvien maiden kehittyville kahdenvälisille suhteille.

EAPC päätettiin luoda vuonna 1997, ja se oli osoitus halusta viedä pidemmälle Pohjois-Atlantin Yhteistyöneuvoston saavutuksia ja luoda laajempi ja operatiivisempi turvallisuusfoorumi. Tämä uusi foorumi vastaa paremmin entistä moniulotteisempia rauhankumppanuusohjelman puitteissa kehittyneitä kumppanisuhteita sekä kokemuksia Bosnia-Hertsegovinan rauhanturvaoperaatiosta.

14 rauhankumppanimaata lähetti vuonna 1996 operaatioon omia joukkojaan palvelemaan NATO-joukkojen rinnalla. Päätös EAPC:n perustamisesta täydensi toimia, joilla samanaikaisesti vahvistettiin rauhankumppanuusohjelman asemaa: rauhankumppanimaat otettiin enenevässä määrin mukaan päätöksentekoon ja suunnitteluun koko kumppanuustoiminnan kentän laajuudelta. EAPC:n perustamisen myötä rauhankumppanuusohjelma avautui entisen Varsovan liiton maiden lisäksi myös liittoutumattomille länsieurooppalaiselle maille.

EAPC:ssä käydään ajankohtaisia poliittisia ja turvallisuuskysymyksiä koskevien lyhyen aikavälin konsultaatioiden lisäksi myös pidempiaikaisiin vaikutuksiin tähtääviä konsultaatioita ja yhteistyötä useilla eri alueilla. Näitä yhteistyöalueita ovat esimerkiksi kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatiot, alueelliset kysymykset, asevalvonta ja joukkotuhoaseiden leviämiseen liittyvät kysymykset, kansainvälinen terrorismi, puolustushallintoon liittyvät kysymykset (kuten puolustus suunnittelu, -budjetointi, -politiikka ja -strategia), siviilivalmiuksien nostaminen, puolustusvälineyhteistyö, ydinturvallisuus, siviili- ja sotilaslentoliikenteen koordinointi sekä tieteellinen yhteistyö.

> Euroatlanttisen kumppanuusneuvoston kokousten puheenjohtajana toimii NATO:n pääsihteeri

EAPC:llä on käytössään vaihtoehtoisia toimintakoonpanoja käsiteltävien aiheiden mukaan: tapaaminen voidaan järjestää kaikkien NATO- ja rauhankumppanuusmaiden kesken tai pienemmissä työryhmissä. Joustavuus on neuvoston menestymisen salaisuus.

Useimmilla rauhankumppanimaille on diplomaattinen lähetystö NATO:n päämajassa Brysselissä, mikä helpottaa säännöllistä yhteydenpitoa ja mahdollistaa konsultaatiot aina tarpeen vaatiessa. EAPC kokoontuu kuukausittain suurlähettilästasolla, vuosittain ulko- ja puolustusministeritasolla sekä puolustusvoimainkomentajain tasolla. Ajoittain järjestetään huippukokouksia. Vuodesta 2005 lähtien uusi korkean tason EAPC:n turvallisuusfoorumi kokoontuu vuosittain. Näissä kokouksissa keskustellaan tärkeistä turvallisuuskysymyksistä ja tarkastellaan, miten NATO- ja rauhankumppanimaat voivat parhaiten ratkaista nämä kysymykset yhdessä.

Rauhankumppanuus

NATO:n perusperiaatteet käytännön yhteistyöstä ja sitoutumisesta demokraattisiin periaatteisiin ovat myös rauhankumppanuuden (Partnership for Peace, PfP) peruspilareita. Rauhankumppanuusohjelman tavoitteena on lisätä vakautta, vähentää rauhaa uhkaavia tekijöitä ja vahvistaa turvallisuussuhteita toisaalta yksittäisten rauhankumppanimaiden ja NATO:n kesken sekä toisaalta kumppanimaiden välillä.

Rauhankumppanuuden ytimenä on kunkin kumppanin ja NATO:n muodostama maakohtainen kumppanuus, joka on räätälöity kunkin rauhankumppanimaan tarpeiden mukaan ja jota toteutetaan yhdessä kunkin osallistuvan valtion määrittämällä tasolla ja nopeudella. Rauhankumppanuusohjelmaan on kehitetty kattava valikoima välineitä, joilla tuetaan rauhankumppanuuden tavoitteiden ja päämäärien toteuttamista sekä ideoiden muuntamista toiminnaksi. Nämä jäljempänä kuvattavat välineet ja aloitteet muodostavat sekä kahden- että monenvälisen toimien viitekehyksen, jonka ohjelmien avulla rauhankumppanimaat voivat tehokkaasti ja läpinäkyvästi edistää valittuja yhteistyömuotoja NATO:n kanssa.

Rauhankumppanuuden muodollinen perusta on Perusasiakirja, jossa määritetään kunkin rauhankumppanimaan tehtävät. Kunkin rauhankumppanimaa sitoutuu poliittisesti demokraattisten yhteiskuntien säilyttämiseen ja kansainvälisen oikeuden ylläpitämiseen. Sitoumuksia ovat YK:n peruskirjan, kansainvälisen ihmisoikeusjulistuksen, Helsingin päätössiakirja ja kansainvälisten aseidenriisunta- ja asevalvontasopimusten velvoitteiden noudattaminen. Lisäksi kumppanimaa sitoutuu pidättäytymään voimankäytöstä tai voimankäytöllä uhkaamisesta, kunnioittamaan nykyisiä rajoja sekä ratkaisemaan kiistat rauhanomaisesti. Rauhankumppanimaat sitoutuvat myös edistämään läpinäkyvyyttä kansallisessa puolustushallinnon suunnittelussa ja rahoituksessa ja näin valvomaan demokraattisesti asevoimia. Ne sitoutuvat myös kehittämään voimavaroja, jotka mahdollistavat osallistumisen yhteisiin rauhanturvaoperaatioihin ja humanitaarisiin operaatioihin. Perusasiakirjaan myös sisältyy periaate, jossa liittokunta lupaa konsultoida sellaista rauhankumppanimaa, joka kokee alueellisen koskemattomuutensa, poliittisen itsenäisyytensä tai turvallisuutensa olevan uhattuna. Tätä mekanismia esimerkiksi Albania ja entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia* käyttivät Kosovon kriisin aikana.

Rauhankumppanimaat valitsevat omat toimintatansa tavoitteidensa ja voimavarojensa mukaan, jotka esitellään NATO:lle esitysasiakirjassa. Tämän jälkeen NATO ja kukin rauhankumppanimaa kehittävät ja hyväksyvät yhdessä maakohtaisen kumppanuusohjelman. Kaksivuotisiin ohjelmiin valitaan toimintavaihtoehtoja, jotka sopivat rauhankumppanimaan tarpeisiin ja intresseihin. Yhteistyö keskittyy etenkin puolustushallintoon, puolustusreformiin ja puolustusreformin seurausten hallintaan. Yhteistyö koskettaa kuitenkin lähes kaikkia NATO-toimintoja, myös puolustuspolitiikkaa ja -suunnittelua, siviili- ja sotilasväestön suhteita, koulutusta, ilmapuolustusta, viestintä- ja informaatiojärjestelmiä, kriisinhallintaa ja siviilivalmiutta.

> Kroatia allekirjoittaa rauhankumppanuusohjelman perusasiakirjan toukokuussa 2000

Washingtonin huippukokouksessa huhtikuussa 1999 käynnistettiin tärkeitä aloitteita, joiden tarkoituksena oli lisätä rauhankumppanuuden operatiivisuutta sekä rauhankumppanimaiden osallistumista rauhankumppanuusohjelman päätöksentekoon ja suunnitteluun. Tällöin otettiin myös käyttöön operatiivisten kykyjen kehittäminen ja poliittis-sotilaallinen puiteisto. Koulutuksen kehittämisohjelmalla puolestaan pyritään vahvistamaan rauhankumppanimaiden operatiivisia kykyjä kouluttamalla niiden asevoimia.

Operatiivisten kykyjen kehittäminen pyrkii parantamaan liittokunnan ja rauhankumppanimaiden joukkojen kykyä toimia yhdessä NATO-johtoisissa rauhankumppanuusoperaatioissa. Sen tavoitteena on luoda mahdollisuus koota joustavasti räätälöityjä joukkoja, kun uusia NATO-johtoisia rauhankumppanuusoperaatioita käynnistetään ja ylläpidetään. Mekanismi keskittyy etenkin tällaisissa operaatioissa mahdollisesti tarvittaviin joukkoihin ja voimavaroihin. Rauhanaikana tehtävä lisääntyvä yhteistyö rauhankumppanimaiden ja NATO:n päämajojen ja henkilöstön välillä sekä kumppanimaiden ja liittokunnan joukkojen välillä helpottavat näiden joukkojen yhdistämistä NATO:n alaisuuteen. Istanbulin huippukokouksessa päätettiin, että operatiivisten kykyjen kehittämiseen liittyy myös yhteiskäyttöä tukevien standardien ja arviointien harmonisointi vastaavien NATO-mekanismien kanssa.

Poliittis-sotilaallinen puiteisto määrittää päämäärät, tavat ja muun ohjeistuksen, joiden mukaan rauhankumppanimaa osallistuu poliittisiin konsultaatioihin ja päätöksentekoon sekä operatiiviseen suunnitteluun ja komentojärjestelyihin. Istanbulissa korostettiin, että rauhankumppanit on saatava osallistumaan päätöksentekoprosessiin entistä varhaisemmassa vaiheessa. Perusasiakirjan määräyksiä toteutetaan kaikissa NATO-johtoisissa operaatioissa, joihin rauhankumppanimaa osallistuu. Sitä käytetään myös yleisohjeena, kun kumppanimaa osallistuu muihin NATO-toimintoihin, kuten harjoituksiin ja rauhankumppanuusrahastoihin.

Jotta rauhankumppanimaat voitaisiin integroida paremmin kumppanuusohjelman käytännön toimintaan, NATO:n päämajoihin on perustettu myös rauhankumppanuusmaiden upseereista koostuvia esikuntaosastoja. Rauhankumppanuuden koordinaatioyksikkö NATO:n operaatiotason esikunnassa auttaa koordinoimaan kumppanuusohjelman koulu-

tusta ja harjoituksia. Esikunta sijaitsee Monsissa Belgiassa. Lisäksi kansainvälisessä koordinaatio-keskuksessa on tilannekatsaus- ja suunnittelutiloja kaikille NATO:on kuulumattomille joukkoja lähettävälle maille. (Katso sivu 23.)

NATO:n suunnittelu- ja arviointiprosessi (Planning and Review Process, PARP) takaa, että rauhankumppanimaiden joukot pystyvät tekemään entistä paremmin yhteistyötä NATO:n joukkojen kanssa rauhanturvaoperaatioissa, sillä ohjelmaan sisältyy ohjausta yhteiskäyttö- ja voimavaravaatimuksista. Ohjelma on parantanut merkittävästi rauhankumppanimaiden yhteistyömahdollisuuksia NATO-johtoisissa rauhanturvaoperaatioissa Balkanin niemimaalla ja Afganistanissa. PARP-mekanismi perustuu NATO:n omaan joukkojen suunnittelujärjestelmään, ja rauhankumppanimaat voivat käyttää sitä halutessaan. Suunnittelupäämäärät eli kumppanuustavoitteet neuvotellaan erikseen kunkin ohjelmaan osallistuvan maan kanssa, ja kehitystä seurataan laajassa arviointiprosessissa. Vuosien kuluessa PARP:n vaatimukset ovat muuttuneet monimutkaisemmiksi ja vaativammiksi. Ne myös liittyvät voimavarojen parannuksiin, joita NATO:n jäsenmaat ovat asettaneet itselleen. Rauhankumppanimaat voivat myös kehittää PARP:n avulla tehokkaat, kannattavat ja hallittavissa olevat asevoimat sekä edistää laajaa puolustusreformia. Mekanismi on ollut keskeisessä asemassa esimerkiksi Ukrainan laajassa puolustusreformissa (katso sivu 25).

Monet rauhankumppanuusohjelman aloitteista ovat auttaneet rauhankumppanimaita hallitsemaan puolustusreformien seurauksia. Esimerkiksi rauhankumppanuusrahastojen avulla (katso laatikko sivulla 28) voidaan tukea käytännössä jalkaväkimiinojen ja ylijäämäaseiden hävittämistä sekä sotilaiden uudelleen kouluttamista ja sotilas-tukikohtien muuntamista.

> Sveitsiläinen KFOR-helikopteri lentää kosovolaisen Pristinan kaupungin ylitse: yhteistyön edistäminen NATO-johtoisissa rauhanturvaoperaatioissa on yksi rauhankumppanuuden päätehtävistä

Yhteistyön syveneminen

Marraskuussa 2002 järjestetyssä Prahan huippukoukussa NATO:n ja rauhankumppanimaiden välistä yhteistyötä syvennettiin edelleen. Laaja EAPC:n ja rauhankumppanuusohjelman arviointiprosessi suositteli rauhankumppanimaiden poliittisen dialogin vahvistamista sekä niiden voimakkaampaa osallistumista niiden toimintojen suunnitteluun, toteuttamiseen ja valvontaan, joissa ne ovat mukana.

Prahassa otettiin käyttöön uusi yhteistyömekanismi, kumppanuusohjelma, jonka puitteissa kehitettiin ensimmäisenä NATO:n terrorismin vastaisen toiminnan kumppanuusohjelma (*katso sivu 15*). Toinen uusi aloite, maakohtainen rauhankumppanuuden toteuttamisohjelma (Individual Partnership Action Plan, IPAP), ei ole niinkään sellaisenaan valittava toimintavaihtoehto, vaan NATO voi räätälöidä apunsa kiinnostuneille rauhankumppanimaille, jos nämä pyytävät rakenteellista tukea kansallisille reformeille, etenkin puolustus- ja turvallisuushallinnossa. Tuki määräytyy sitä pyytäneen maan tarpeiden ja olosuhteiden mukaan (*katso laatikko*).

Prahassa aloitettua euroatlanttisen kumppanuuden vahvistamista jatkettiin Istanbulin huippukokouksessa kesäkuussa 2004, jossa sitä muokattiin ratkaisemaan avaintemoihin liittyviä kysymyksiä

ja vastaamaan yksittäisten rauhankumppanimaiden tarpeita ja voimavaroja. NATO:n puolustusreformia tukeva kumppanuusohjelma käynnistettiin, ja sen tarkoituksena on tukea ja kannustaa rauhankumppanimaita rakentamaan tehokkaita ja demokraattisessa valvonnassa olevia puolustuslaitoksia (*katso sivu 24*).

Rauhankumppanimaiden mahdollisuuksia kasvattaa panostustaan NATO-johtoisissa operaatioissa parannetaan ottamalla joukkoja lähettävät maat mukaan päätöksentekoprosessiin entistä aikaisemmin ja antamalla uusia mahdollisuuksia poliittisiin konsultaatioihin. Tämän lisäksi operatiivisten kykyjen kehittämistä tehostetaan ja rauhankumppanimaat saavat halutessaan edustajan liittokunnan transformaatioesikuntaan, joka vastaa liittokunnan joukkojen ja voimavarojen jatkuvan transformaation edistämisestä ja valvomisesta. Tämä puolestaan edistää NATO:n ja rauhankumppanimaiden joukkojen yhteensopivuutta sekä sellaisia puolustusuudistuksia, jotka vastaavat NATO:n omia muuttuvia operatiivisia tehtäviä ja valmiuksia.

On myös tehty päätös keskittyä kahden strategisesti tärkeän alueen rauhankumppanimaiden tarpeisiin. Nämä alueet ovat Kaukasus (Armenia, Azerbaidžan ja Georgia) ja Keski-Aasia (Kazakstan, Kirgisia, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan). NATO on nimittänyt näille alueille erikoisedustajan sekä kaksi yhdysupseeria. Heidän tehtävänä on auttaa ja toimia neuvonantajana maakohtaisten rauhankump-

panuuden toteuttamishojelmien toteuttamisessa sekä NATO:n terrorismin vastaiseen toimintaan ja puolustusreformia tukevaan kumppanuusohjelmaan keskittyvässä PARP-mekanismissa.

Lisätietoja:

www.nato.int/issues/eapc/index.html

www.nato.int/issues/pfp/index.html

MAAKOHTAISET KUMPPANUUSOHJELMAT

Prahan huippukokouksessa marraskuussa 2002 käynnistetyt maakohtaiset kumppanuusohjelmat (Individual Partnership Action Plan, IPAP) ovat avoinna maille, joilla on poliittista tahtoa ja mahdollisuuksia syventää NATO-suhdettaan. Kaksi-vuotiset ohjelmat on suunniteltu yhdistämään erilaiset yhteistyömekanismit, joiden kautta rauhankumppanimaa tekee yhteistyötä NATO:n kanssa. Samalla toiminnoilla pystytään tukemaan entistä paremmin kansallisia reformeja.

IPAP:ssa määritetään selkeästi yhteistyön tavoitteet ja rauhankumppanimaan prioriteetit sekä varmistetaan, että käytettävät mekanismit vastaavat suoraan näitä prioriteetteja. NATO antaa neuvoja maakohtaisten reformitavoitteiden toteuttamiseen. Tiivis poliittinen dialogi siihen soveltuvissa kysymyksissä voi olla olennainen osa IPAP-prosessia. IPAP-ohjelmien

avulla on myös helpompi koordinoita yksittäisten jäsen- ja rauhankumppanimaiden antamaa kahdenvälistä apua sekä muiden kansainvälisten instituutioiden antamaa apua.

Tavoitteet voidaan jakaa karkeasti seuraavasti: poliittisiin kysymyksiin ja turvallisuuskysymyksiin; puolustus- ja turvallisuuskysymyksiin sekä sotilaallisiin kysymyksiin; julkiseen tietoon; tieteeseen ja ympäristöön; siviilivalmiuteen sekä kysymyksiin, jotka liittyvät hallintoon, huoltoturvallisuuteen ja resursseihin.

Marraskuussa 2004 Georgiasta tuli ensimmäinen maa, jolla on IPAP-ohjelma NATO:n kanssa. IPAP-ohjelmaa ollaan kehittämässä Azerbaidžanin ja Uzbekistanin kanssa. Myös Armenia on ilmoittanut olevansa kiinnostunut vastaavasta ohjelmasta.

> Euroatlantinen kumppanuus vahvistui entisestään Istanbulin huippukokouksessa kesäkuussa 2004

Turvallisuusdialogi ja -yhteistyö

Turvallisuusympäristön muuttuessa myös euro-atlanttinen kumppanuus kehittyi, jotta se voi reagoida lukuisiin NATO:lle ja rauhankumppanimaille tärkeisiin turvallisuuskysymyksiin. Mielenpitoja vaihdetaan säännöllisesti Balkanin niemimaan ja Afganistanin muuttuvasta turvallisuustilanteesta, sillä liittokunnan jäsenmailla ja rauhankumppanimilla on yhteisiä joukkoja näillä alueilla. Aloitteilla edistetään ja koordinoitaan käytännön yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa avainalueilla, joita ovat esimerkiksi terrorismin vastainen taistelu ja joukkotuhoaseiden sekä pienaseiden leviämisen estäminen.

Moniin turvallisuushaasteisiin voidaan vastata parhaiten tekemällä tiivistä yhteistyötä naapurimaiden kesken. EAPC ja rauhankumppanuusohjelma muodostavat myös puitteet, joissa voidaan edistää ja tukea yhteistyötä aluetason ja paikallistason avainkysymyksissä etenkin Kaakkois-Euroopassa, Kaukasuksella ja Keski-Aasiassa.

Terrorismin vastainen taistelu

Terrorismin vastainen taistelu on yksi NATO:n keskeisimmistä prioriteeteista. Yhdysvalloissa 11.9.2001 tehdyt iskut johtivat ensimmäisen kerran NATO:n 5. artiklan käyttöön. Artikla 5 viittaa NATO:n perussopimuksen turvatakuihin. NATO ja rauhankumppanimaat kokoontuivat nopeasti jo seuraavana päivänä, jolloin NATO:n ja kumppanimaiden suurlähettiläät tuomitsivat hyökkäykset ehdottomasti ja sitoutuivat taistelemaan kaikin keinoin terrorismia vastaan.

”Nämä barbaariset teot kauhistuttavat meitä ja tuomitsemme ne ehdottomasti. Tämä oli hyökkäys yhteisiä arvojamme vastaan. Emme salli, että väkivaltaa kannattavat vaarantavat nämä arvot. Sitoudumme taistelemaan kaikin keinoin terrorismia vastaan. Uskomme yksimielisesti, että kumppanuuden ja yhteistyön ihanteet voittavat.”

(EAPC:n lausunto 12.9.2001)

Pohjois-Amerikasta Euroopan kautta Keski-Aasiaan ulottuvien EAPC-jäsenmaiden ilmaisema solidaarisuudenosoitus sekä sen jälkeinen terrorismin vastaisessa taistelussa tehty yhteistyö osoittavat, miten NATO:n rauhankumppanuusaloitteet ovat synnyttäneet todellisen euroatlanttisen turvallisuuskulttuurin.

Kumpikin osapuoli on sitoutunut taistelemaan päättäväisesti yhdessä terrorismia vastaan, josta on konkreettisena osoituksena Prahan huippukoukussa käynnistetty NATO:n terrorismin vastaisen taistelun kumppanuusohjelma. Kumppanuusohjelman puitteissa voidaan tehdä yhteistyötä ja jakaa kokemuksia joko poliittisin konsultaatioin tai käytännön toimin. Se johtaa parantuneeseen tiedustelutietojen vaihtoon ja yhteistyöhön esimerkiksi rajavalvonnassa, terrorismin vastaisessa koulutuksessa ja harjoituksissa sekä terrorismilta suojautumista kehittämissä kyvyissä tai terroristi-
hyökkäyksen seurausten selvittämisessä (*katso sivu 32*). Ohjelma myös edistää ylijäämäämmusten sekä pienaseiden turvallista säilyttämistä ja hävittämistä. Näitä aseita ovat esimerkiksi kannettavat singot ja kranaatinheittimet.

Aseiden leviämisen estäminen

Joukkotuhoaseet

Joukkotuhoaseiden leviämisen estäminen on yksi 2000-luvun tärkeimmistä turvallisuushaasteista. NATO:n ja rauhankumppanimaiden dialogilla on merkittävä tehtävä liittokunnan aseiden leviämisen estämistavoitteiden saavuttamisessa. Jotta aseiden leviäminen voidaan estää, on pyrittävä keskinäisen luottamuksen lisäämiseen ja tähän voidaan päästä vain avoimuudella ja läpinäkyvyydellä.

NATO pyrkii rauhankumppanimaiden kanssa käymiensä konsultaatioiden kautta lisäämään yhteisymmärrystä ja tiedonhankintaa aseiden leviämistä koskevissa kysymyksissä. Näihin konsultaatioihin liittyy sekä poliittisia että puolustuksellisia ponnisteluja, ja niitä käyvät sekä ulko- että puolustusministerit. Yleensä nämä konsultaatiot edesauttavat luottamuksen rakentamista. Monilla rauhankumppanimaille on lisäksi pitkälinen kokemus joukkotuhoaseita koskevissa kysymyksissä, joten ne voivat vaikuttaa ja vahvistaa merkittävästi yhteisiä pyrkimyksiä tällä alueella.

Useissa seminaareissa ja workshopeissa on keskitytty erityiskysymyksiin. Esimerkiksi pernaruttoon liittyvässä Anthrax – lessons learned -keskusteluissa nimettiin muutamia tärkeitä valmiussuunnitteluun liittyviä asioita, jotka opittiin Yhdysvaltain ja muiden maiden kokemuksista syksyllä 2001. Aiheena on ollut myös teollisuuden ympäristölle aiheuttamat riskit ja muut lääketieteellis-operatiivisiin haasteisiin liittyvät kysymykset.

> Joukkotuhoaseiden leviäminen on yksi 2000-luvun tärkeimmistä turvallisuushaasteista.

EAPC:n järjestämät workshopit biologisiin ja kemiallisiin aseisiin liittyvistä potentiaalista riskeistä ovat antaneet rauhankumppanimaille mahdollisuuden vaihtaa tietoja ja luoda parhaita käytäntöjä. Joukkotuhoaseilta suojautumiseen liittyvistä tutkimuksista sekä uusien voimavarojen ja laitteistojen kehittämisestä on keskusteltu. Tämä helpottaa hahmottamaan, mikä on paras tapa valmistautua kokonaisvaltaisesti.

NATO:n ja rauhankumppanimaiden aseidenriisuntasiantuntijat ovat voineet keskustella joukkotuhoaseiden leviämiseen liittyvistä poliittisista seurauksista ja tiedustelutietojen jakamisesta. Konsultaatiot ovat keskittyneet muutamaa keskeisiin leviämistapoihin, ja näissä konsultaatioissa on ollut mukana edustajia EAPC:n ulkopuolisista maista (kuten Kiinasta, Japanista, Israelista ja Etelä-Koreasta) tuomassa omia alueellisia mielipiteitään. Rauhankumppanimaat ovat vaihtaneet tietoja viennin valvontakäytännöistä ja viimeaikaisten aseiden leviämisen estämiseen tähtäävien aloitteiden täytäntöönpanosta. Tällainen on esimerkiksi YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselma 1540.

NATO:n jäsenmaat ovat myös kertoneet rauhankumppanimaille NATO:n toimista kemikaalisilta, biologisilta ja radiologisilta aseilta sekä ydinaseilta (CBRN) puolustautumiseen liittyvistä kysymyksistä, etenkin CBRN-suojelupataljoonan luomisesta ja käyttöönnotosta.

Miinojen ja pienaseiden vastainen toiminta

Edullisten sotilaskäyttöön tarkoitettujen, summittaisesti vahingoittavien aseiden leviämisen aiheuttamat riskit ovat nousseet kansainväliseksi huolenaiheeksi. Helposti hankittavat ja helppokäyttöiset pienaseet edesauttavat ja pidentävät aseellisia konflikteja. Aivan liian usein väkivallan kohteita ja uhreja ovat siviilit. YK:n ja muiden lähteiden mukaan 1990-luvulla neljästä miljoonasta sotaan liittyvästä kuolonuhrista 90 prosenttia oli siviilejä ja heistä 80 prosenttia oli naisia ja lapsia. On arvioitu, että maailmassa on yli puoli miljardia pienasetta, mikä tarkoittaa yhtä asetta 12 ihmistä kohtaan. Nämä aseet aiheuttavat päivittäin 1 000 ihmisen kuoleman. Henkilömiinojen kohdalla arvioidaan, että maailmassa on yhteensä 100 miljoona maahan kaivettua miinaa. Maamiina räjähtää keskimäärin joka 22. minuutti, ja miinat tappavat tai vahingoittavat vuosittain noin 26 000 henkilöä.

Maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti on käynnistetty monenvälisiä aloitteita, joiden tavoitteena on estää pienaseiden leviäminen ja selvittää miinoin liittyvät humanitaariset kysymykset. NATO ja rauhankumppanimaat pyrkivät täydentämään näitä tavoitteita hyödyntämällä poliittis-sotilaallista asiantuntemustaan näissä haasteissa euroatlanttisella alueella.

> Pienaseiden leviäminen on yhä suurempi kansainvälinen huolenaihe

EAPC:n pienaseita ja miinatoimintaa käsittelevä työryhmä on foorumi, jossa voidaan vaihtaa tietoja parhaasta tavasta valvoa näiden aseiden siirtymistä esimerkiksi kansallisten vientirajoitusten ja valvontamekanismien avulla. Rauhankumppanuusohjelma pyrkii myös edistämään koulutusta seuraavilla aloilla: asevarastojen hallinta ja turvallinen säilytys, ylijäämävarastojen turvallinen poistaminen ja tuhoaminen sekä aseiden kerääminen ja tuhoaminen rauhanturvaoperaatioiden aikana. Tämän lisäksi yksittäisille maille tarjotaan pyydettyä räätälöityä apua.

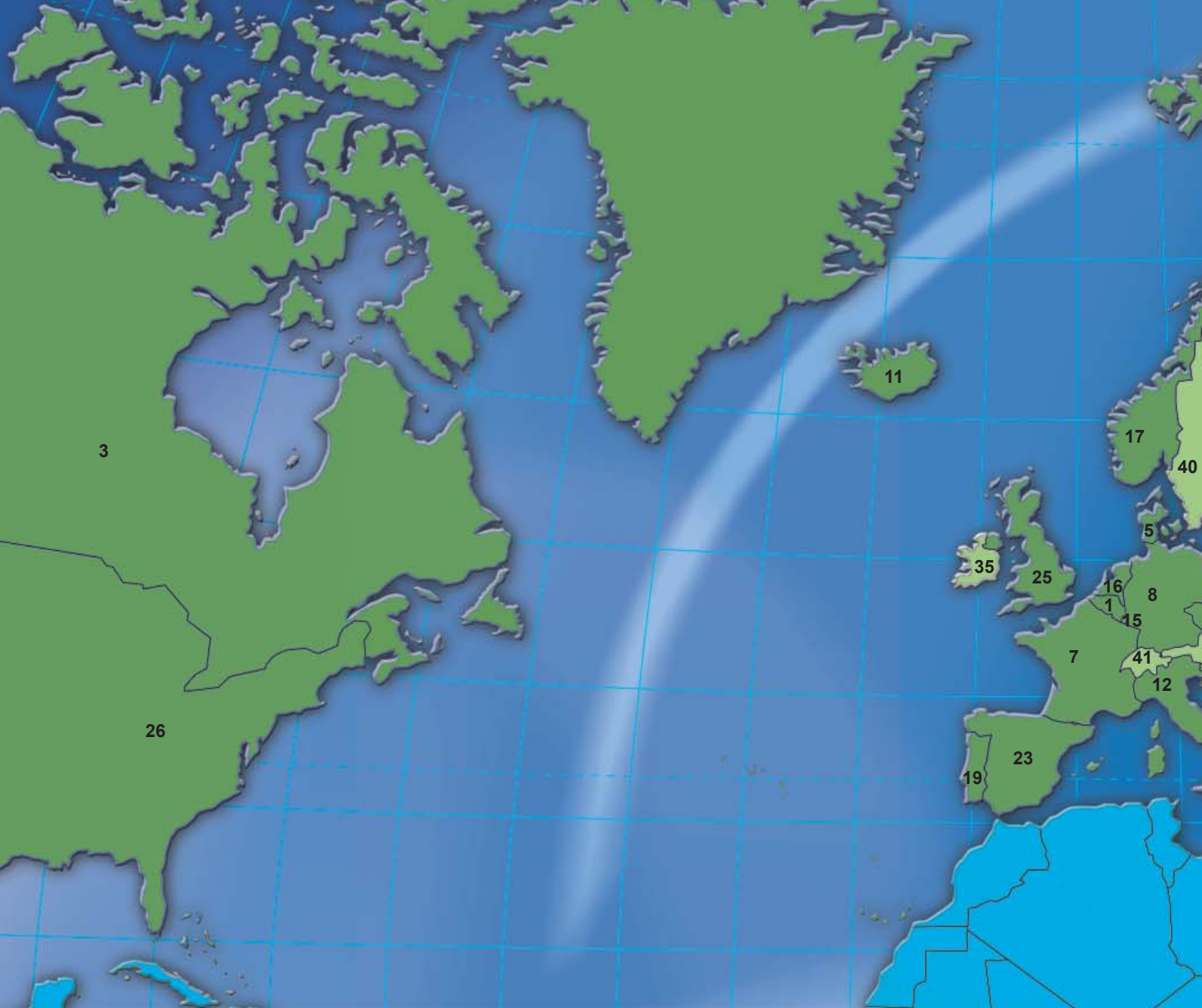
Maamiinakysymystä käsitellään sekä tässä työryhmässä että rauhankumppanuusohjelmassa. Seminaarit ja workshopit ovat keskittyneet tämän ongelman tiettyihin piirteisiin. YK:n miinojen vastaisen toiminnan yksikkö (United Nations Mine Action Services) on johtanut humanitaarista miinanraivausta kentällä, mutta Balkanin niemimaalla ja Afganistanissa myös rauhanturvaoperaatioissa toimivat NATO-joukot ja rauhankumppanimaiden joukot ovat säännöllisesti auttaneet siviilijärjestöjä humanitaarisessa miinanraivauksessa. Balkanin niemimaalla miinat on raivattu 26 miljoonan neliömetrin suuruiselta alueelta ja Afganistanissa ISAF-joukot auttavat raivaamaan maamiinoja Kabulin kansainväliseltä lentokentältä ja muulta toiminta-alueeltaan.

Rauhankumppanuusrahostomekanismi (katso sivu 28) perustettiin vuonna 2000 jakamaan varoja, joita valtiot lahjoittivat henkilömiinojen tuhoamiseen. Joulukuuhun 2004 mennessä yli kaksi miljoonaa henkilömiinaa oli tuhottu, ja uusia projekteja tullaan aloittamaan myös jatkossa. Rahaston varojen käyttöalue on sittemmin laajennettu kattamaan myös ylijäämäammusten sekä pienten aseiden tuhoamisen.

> NATO:n ja rauhankumppanimaiden rauhanturvaajat tukevat usein humanitaarista miinanraivausta

© SHARE

NATO-MAAT

Belgia (1)

Bulgaria (2)

Kanada (3)

Tšekin tasavalta (4)

Tanska (5)

Viro (6)

Ranska (7)

Saksa (8)

Kreikka (9)

Unkari (10)

Islanti (11)

Italia (12)

Latvia (13)

Liettua (14)

Luxemburg (15)

Alankomaat (16)

Norja (17)

Puola (18)

Portugali (19)

Romania (20)

Slovakia (21)

Slovenia (22)

Espanja (23)

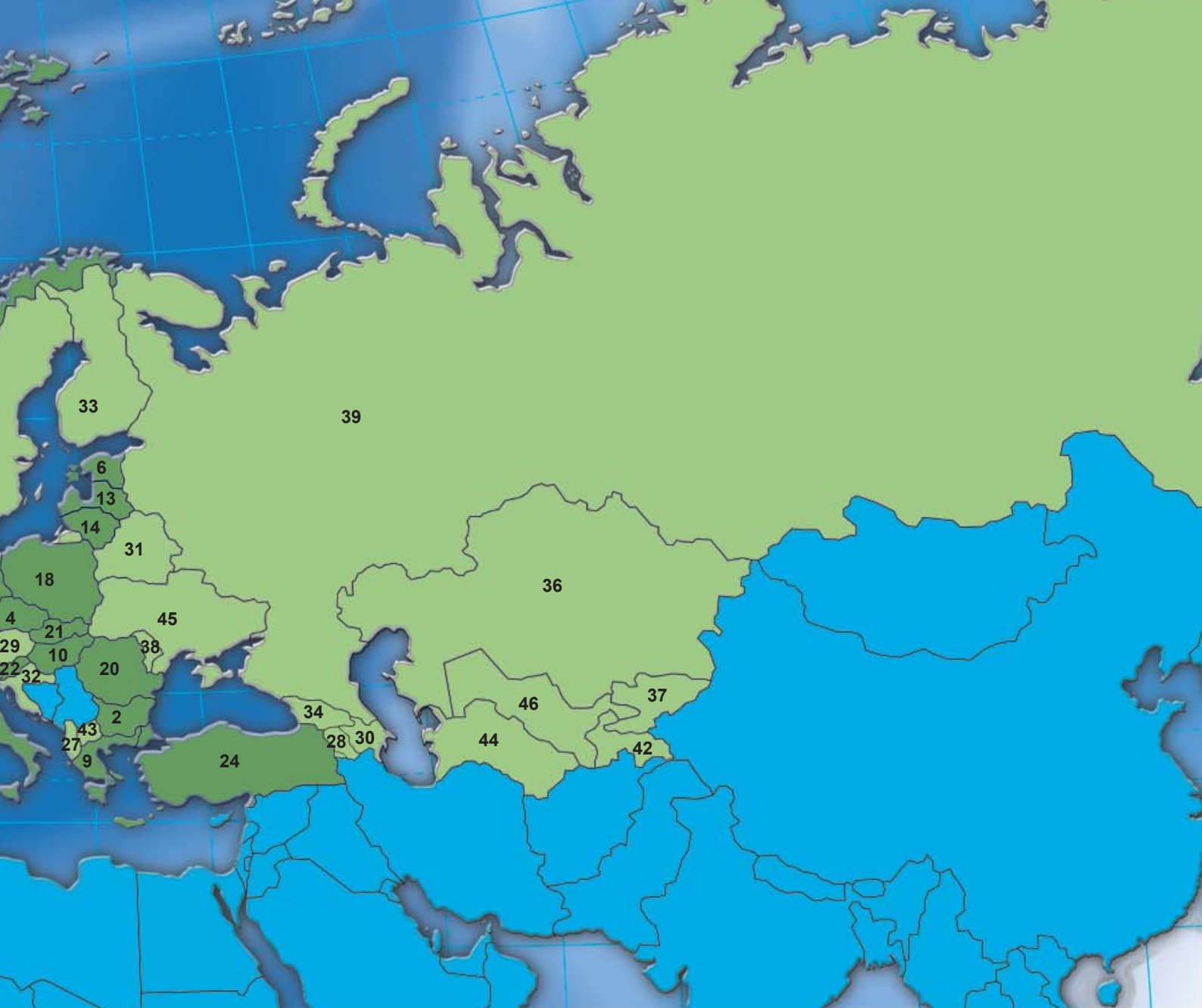
Turkki (24)

Yhdistyneet kuningaskunnat (25)

Yhdysvallat (26)

RAUHANKUMPPANIMAAT

	Albania (27)		Kirgisia (37)
	Armenia (28)		Moldova (38)
	Itävalta (29)		Venäjä (39)
	Azerbaidžan (30)		Ruotsi (40)
	Valko-Venäjä (31)		Sveitsi (41)
	Kroatia (32)		Tadžikistan (42)
	Suomi (33)		entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia* (43)
	Georgia (34)		Turkmenistan (44)
	Irlanti (35)		Ukraina (45)
	Kazakstan (36)		Uzbekistan (46)

* Turkki tunnustaa Makedonian Tasavallan sen perustuslaillisen nimen mukaisesti.

Rauhanturvaoperaatiot

> Rauhankumppanimaiden panos Afganistanin NATO-johtoisissa kansainvälisissä turvallisuusjoukoissa on huomattava

Rauhankumppanimaat ovat olleet ratkaisevassa asemassa NATO-johtoisissa rauhanturvaoperaatioissa Balkanin niemimaalla, ja niiden panos myös NATO:n Afganistanin operaatiossa on huomattava. Rauhankumppanimaiden osallistuminen näihin operaatioihin parantaa turvallisuutta niin euro-atlanttisella alueella kuin sen ulkopuolellakin. Samalla rauhankumppanimaiden joukot saavat käytännön kokemusta yhteistyöstä NATO-joukkojen kanssa vakauden palauttamisessa kriisialueille. Yhteistyö auttaa myös lieventämään operaatioiden lisääntymisen NATO-maille aiheuttamaa painetta. Rauhankumppanimaiden osallistuminen NATO-johtoihin operaatioihin myös korostaa kansainvälistä yksimielisyyttä kriisinhallinnassa ja epävakauden leviämisen estämisessä.

Lukuisten rauhankumppanimaiden sotilaat ovat tottuneet tekemään yhteistyötä NATO-sotilaiden kanssa oppien samalla, miten liittokunta toimii monitahoisissa ja hankalissa olosuhteissa. Tämä on ollut kaikkein tärkein tekijä, joka on auttanut parantamaan suhteita ja rakentamaan luottamusta ja yhteisymmärrystä sellaisten sotavoimien välillä, jotka kylmän sodan loppumiseen saakka muodostivat vastakkaiset sotilasliitot jaetulla mantereella. Tänäpäin NATO ja rauhankumppanimaat vastaavat yhdessä 2000-luvun haasteisiin.

Afganistanin operaatio

NATO on johtanut ISAF (International Security Assistance Force) -joukkoja Afganistanissa elokuusta 2003. YK:n valtuuttaman turvallisuusavustusoperaation tehtävänä on auttaa Afganistanin viranomaisia rauhoittamaan ja vakauttamaan maa, jossa on käyty sisällissotaa 20 vuotta. Toisena tehtävänä on estää maan käyttäminen uudelleen terroristien tukikohtana.

Alkuperäinen mandaatti rajoitti ISAF:n operaatiot Kabuliin ja sitä ympäröivälle alueelle, mutta uusi YK-mandaatti laajentaa toiminta-alueen myös pääkaupungin ulkopuolelle. ISAF:n läsnäolo laajentui vähitellen maan pohjoisosaan alueellisten jälleenrakennusryhmien (Provincial Reconstruction Team, PRT) muodostamisen myötä. PRT-ryhmät koostuvat paikallistasolla työskentelevästä siviili- ja sotilashenkilöstöstä, jotka pyrkivät ulottamaan keskushallinnon toimivallan näille alueille sekä helpottamaan kehitystoimintaa ja jälleenrakennusta. Syksyllä 2004 ryhdyttiin valmistelemaan operaation laajentamista Kabulin länsipuoleisille alueille. Tämän lisäksi maahan lähetettiin lisäjoukkoja kahdeksaksi viikoksi tukemaan lokakuussa 2004 järjestettyjen presidenttivaalien äänestysprosessia.

Syyskuussa 2004 ISAF-joukoissa oli 10 rauhankumppanimaan sotilaita, joista osa hoiti tärkeitä erikoistehtäviä, kuten toimi sotilaspoliiseina tai muodosti miinanraivausryhmiä. Keskiaasialaiset rauhankumppanimaat ovat lisäksi olleet välillisesti tärkeässä asemassa turvaamassa, että ISAF-joukkojen logistiikka on toiminut, sillä varusteiden on kuljettava monen kumppanimaan läpi matkalla Afganistaniin. Rauhankumppanuusohjelmassa kehitetyt suhteet ovat muodostaneet perustan, jonka pohjalta NATO on voinut allekirjoittaa kahdenvälisiä sopimuksia materiaalikuljetuksista näiden valtioiden kautta sekä alueiden käyttämisestä joukkojen ja varusteiden tukikohtana. Esi-merkiksi Saksa ja Uzbekistan ovat allekirjoittaneet virallisen sopimuksen Termezin sotilaskentän käytöstä. Termez on lähellä Afganistanin rajaa, ja sopimus takaa ilmasillan Kabuliin ja Afganistanin pohjoisosiin. Alankomaiden ja Kirgisian välisen sopimuksen mukaan hollantilaiset F-16-hävittäjät voivat puolestaan toimia Bishkekin lentokentältä. Ranskalla on vastaavanlainen sopimus Tadžikistanin kanssa, ja Ranska voi toimia Dushanben logistisesta keskuksista käsin. Koska Afganistan on etnisesti hajanainen, useilla keskiaasialaisilla rauhankumppaneilla on vaikutusvaltaa tärkeisiin paikallisiin vaikuttajiin. Näin he voivat omilla toimillaan tukea ISAF:n tavoitteita.

Rauhankumppanimaiden ISAF:lle tarjoama tuki on yksi syy, miksi rauhankumppanuusohjelma on niin tärkeä NATO:lle, sillä tämä operaatio poikkeaa merkittävästi liittokunnan perinteisestä toiminnasta.

Balkanin niemimaan operaatiot

NATO:n ensimmäinen rauhanturvaoperaatio käynnistyi Bosnia-Hertsegovinassa ja siitä lähtien rauhankumppanimaat ovat olleet kiinteä osa NATO-johtoisia rauhanturvaoperaatioita Balkanin niemimaalla. Vuosien mittaan jopa 10 prosenttia NATO-johtoisen rauhanturvaoperaation joukoista Bosnia-Hertsegovinassa ja 18 prosenttia KFOR-rauhanturvajoukoista on tullut rauhankumppanimaista ja muista NATO:n ulkopuolisista maista.

Bosnia-Hertsegovina

IFOR (Implementation Force) -joukoissa oli sotilaita 14 rauhankumppanimaasta. IFOR-joukot lähetettiin Bosnia-Hertsegovinaan, kun Daytonan rauhansopimus oli allekirjoitettu 14.12.1995. YK:n mandaatin mukaan IFOR:n tehtävänä oli toteuttaa rauhansopimuksen sotilaalliset kohdat eli varmistaa vihamielisyyksien loppuminen, erottaa sodan repimän maan uusien osien (Bosnia-Hertsegovinan federaation ja Republika Srpskan) asevoimat sekä siirtää alueita kahden alueen välillä.

Joulukuussa 1996 IFOR korvattiin suppeammilla SFOR (Stabilisation Force) -joukoilla. SFOR:n tehtävä laajennettiin vihamielisyyksien uudelleenpuhkeamisen estämisestä ja rauhanprosessia edistävän ilmapiirin luomisesta kattamaan myös kansainvälisen yhteisön tavoitteita toimeenpanevien siviilijärjestöjen tukeminen niiden yrittäessä rakentaa maahan pysyvä rauha. Rauhanturvajoukot auttoivat pakolaisia ja sisäisiä pakolaisia palaamaan koteihinsa sekä edesauttoivat Bosnian asevoimien reformia. Turvallisuustilanteen parantu-

> Ruotsalainen SFOR-rauhanturvaaja koirineen etsii miinoja

essa maassa olevien rauhanturvaajien määrä väheni vähitellen alkuvaiheen 60 000 sotilaasta 7 000 sotilaaseen vuonna 2004.

NATO-johtoinen operaatio Bosnia-Hertsegovinas-
sa päättyi joulukuussa 2004, jolloin vastuu turvallisuudesta siirrettiin Euroopan unionin johtamalle jatko-operaatiolle. SFOR-operaation onnistuminen on osoittanut oikeaksi, että rauhanturvaamista ja jälleenrakennusta kannattaa lähestyä laajasta ja pitkäkestoisesta näkökulmasta. Se on myös todistanut, että liittokunnan ja rauhankumppanimaiden kärsivällisyyteen ja pitkäkestoisuuteen perustuva lähestymistapa Balkanin niemimaalla edeltävän vuosikymmenen aikana, oli oikea valinta. Tätä samaa lähestymistapaa noudatetaan edelleen Kosovossa.

NATO:n toiminta Bosnia-Hertsegovinassa ei päättynyt SFOR-joukkojen poistumisen myötä. NATO:lla on edelleen maassa oma sotilaspäämaja. Nykyinen toiminta keskittyy avustamaan Bosnian viranomaisia puolustusreformissa sekä valmistelemaan maata liittymään rauhankumppanuusohjelmaan. Tämän lisäksi NATO on mukana terrorismin vastaisessa taistelussa, sotarikollisten pidättämisessä ja tiedustelutoiminnassa.

Kosovo

NATO-johtoinen rauhanturvajoukko lähetettiin Kosovon maakuntaan Serbiassa sen jälkeen, kun liittokunnan 78 päivää kestäneet ilmaiskut jugoslavalaisia kohteita vastaan olivat pakottaneet Milosevicin hallinnon hyväksymään kansainvälisen yhteisön vaatimukset vetää Serbian joukot Kosovosta, lopettaa etnisten albanialaisten väkivaltainen sorto ja sallia pakolaisten paluu alueelle.

NATO:n ja Jugoslavian sotilasjohdon välinen sotilas-tekni-
nen sopimus salli KFOR (Kosovo Force) -joukkojen lähettämisen maakuntaan kesäkuussa 1999 YK:n mandaatilla. KFOR-joukkojen tehtävänä oli estää vihamielisyyksien syttyminen uudelleen, turvallisen ympäristön muodostaminen sekä kansainvälisen humanitaarisen työn ja YK:n väliaikaishallinnon (UN Interim Administration Mission in Kosovo, UNMIK) tukeminen.

KFOR-joukkojen kokonaisvahvuus oli alussa noin 43 000 sotilasta. Asteittaisten joukkojen vähennysten jälkeen joukkoja on nyt yli puolet vähemmän. Lokakuussa 2004 joukkojen vahvuus oli 18 000 sotilasta, ja se koostui useimpien NATO:n jäsenmaiden joukoista, yhdeksän rauhankumppanimaan joukoista ja kahden muun NATO:n ulkopuolisen maan joukoista. (Nämä maat ovat Argentiina ja Marokko.)

KFOR ja UNMIK tekevät tiivistä yhteistyötä rakentaessaan Kosovoon turvallista ympäristöä, jossa demokratia voi kasvaa kansainvälisen avun tukemana. Siviilijälleenrakennus on käynnissä ja maakuntaan on jossain määrin palautunut turvallisuus ja tavallinen elämä. Maaliskuussa 2004 puhjenneet etnisten ryhmien väliset väkivaltaisuu-
det kuitenkin osoittavat, että huomattavia haasteita on edelleen jäljellä ja että Kosovossa on edelleen tarve merkittävälle sotilaalliselle läsnäololle.

Yhteistyö

Yksi rauhankumppanuusohjelman tärkeimmistä tavoitteista on kehittää rauhankumppanimaiden joukkoja siten, että ne voivat toimia yhdessä NATO-joukkojen kanssa rauhanturvatehtävissä (katso myös sivut 10 - 11). Kahdenväliset ohjelmat ja sotilasharjoitukset auttavat rauhankumppanimaita kehittämään joukkojaan siten, että ne voivat osallistua rauhanturvatehtäviin NATO-joukkojen rinnalla. Yhteisenä kielenä käytettävän englannin oppiminen ja yhteiskäytön kehittäminen ovat avaintehtäviä. Rauhankumppanimaiden asevoimat soveltavat enenevässä määrin liittokunnan operatiivisia normeja varmistaakseen tehokkaan toiminnan kentällä. Maat myös ottavat käyttöön järjestelmiä ja menetelmiä, jotka ovat yhteensopivia NATO:n käyttämien järjestelmien ja menetelmien kanssa. Operatiivisten kykyjen kehittäminen on tässä mielessä erittäin tärkeää. Vuonna 1994 perustettu rauhankumppanuuden koordinaatioyksikkö SHAPE:ssa tukee NATO:n strategisia komentoja rauhanturvaohjelman koulutuksen ja harjoitusten koordinoinnissa.

Rauhankumppanimaiden ja muiden NATO:on kuulumattomien maiden osallistumista NATO-johtoisiin rauhanturvaoperaatioihin ohjaa poliittis-sotilaallinen puitteisto. Sitä tukee SHAPE:en vuonna 1995 perustettu kansainvälinen koordinaatiokeskus (International Coordination Centre), jossa kaikilla NATO:on kuulumattomilla joukkoja lähettävillä mailla on tilannekatsaus- ja suunnittelutiloja. Yksittäisten maiden osallistuminen perustuu taloudelliseen ja tekniseen sopimukseen, jonka solmivat kukin joukkoja lähettävä maa ja NATO sen jälkeen, kun operaatioon ehdotetut panokset on arvioitu. Kukin kumppanivaltio vastaa joukkojensa lähettämisestä ja riittävästä tuesta, jotta ne voivat toimia tehokkaasti. Joissakin tapauksissa NATO:n jäsenmaa voi tarjota tukea kahdenvälisellä sopimuksella.

Vaikka useimmat NATO-johtoisin rauhanturvaoperaatioihin joukkoja lähettävät valtiot ovat mukana rauhankumppanuusohjelmassa ja ovat eurooppalaisia valtioita, joukkoja on lähettänyt myös moni muu Euroopan ulkopuolinen maa, jolla ei ole muodollista sidettä NATO:on. Eteläamerikkalaisista valtioista Argentiina on lähettänyt rauhanturvaajia sekä SFOR- että KFOR-joukkoihin ja Chile

SFOR-joukkoihin. NATO:n Välimeri-dialogiin osallistuvista valtioista Jordania ja Marokko ovat lähettäneet rauhanturvaajia SFOR- ja KFOR-joukkoihin ja egyptiläiset rauhanturvaajat ovat puolestaan palvelleet NATO-johtoisissa joukoissa Bosnia-Hertsegovinassa. Arabimaista myös Yhdistyneet Arabiemiraatit on lähettänyt runsaasti joukkoja KFOR-operaatioon. Kaakkoisaasialainen Malesia on lähettänyt joukkoja sekä IFOR- että SFOR-operaatioihin. Yhdistyneiden kuningaskuntien kanssa solmimansa vaihtosopimuksen osana australialaisia ja uusiseelantilaisia sotilaita lähetettiin palvelemaan rauhanturvaajina Balkanin niemimaalla. Myös ISAF-joukoissa palvelee pieni uusiseelantilaisryhmä.

Venäläiset rauhanturvaajat

Venäjällä oli seitsemän vuotta (kesään 2003, jolloin maa vetäytyi SFOR- ja KFOR-joukoista) suurin NATO:n ulkopuolinen rauhanturvajoukko Balkanin niemimaalla. Venäläiset rauhanturvaajat työskentelivät alueella yhdessä liittokunnan ja muiden rauhankumppanimaiden joukkojen kanssa tukien kansainvälisen yhteisön toimia rakentaa alueelle kestävää turvallisuutta ja vakautta.

Venäläiset rauhanturvaajat lähetettiin Bosnia-Hertsegovinaan ensimmäisen kerran tammikuussa 1996, jolloin he kuuluivat pohjoisen sektorin monikansalliseen osastoon. He partioivat ja suorittivat päivittäin turvatarkastuksia sekä autoivat jälleenrakennuksessa ja humanitaarisissa tehtävissä. NATO:n vuoden 1999 ilmaniskujen aikaisista erimielisyyksistä huolimatta venäläisillä joukoilla oli erittäin tärkeä diplomaattinen rooli Kosovon konfliktin lopettamisessa, ja joukkoja lähetettiin Kosovoan kesäkuussa 1999, jossa ne toimivat monikansallisissa prikaateissa maakunnan itä-, pohjois- ja eteläosissa. Joukot autoivat pitämään Pristinan lentokentän toiminnassa sekä tarjosivat lääkintätiloja ja -palveluita.

Puolustusreformi

Kylmän sodan päättyessä hävisi myös pelko idän ja lännen välisestä yhteenotosta. Massa-armeijoille ja valtaville ase- ja ammusvarastoille ei ollut enää mitään tarvetta. Monet ennakoivat pienentyneiden puolustuskustannusten kantavan korkoa rauhan aikana. Puolustusreformin toteuttaminen ei kuitenkaan ole edullista eikä helppoa. Tämän lisäksi NATO ja rauhankumppanimaat kohtasivat pian uusia turvallisuushaasteita samalla, kun niiden täytyi sopeuttaa asevoimansa uuteen turvallisuusympäristöön, millä tulisi väistämättä olemaan myös taloudellisia seuraamuksia.

NATO-jäsenmaat ovat vähitellen pienentäneet asevoimiensa henkilökunnan, laitteistojen ja tukikohtien määrää muuttaen samalla joukkojaan paremmin nykyisiin puolustustarpeisiin sopiviksi. Monet rauhankumppanimaat ovat juuri aloittamassa tämän pitkäaikaisen ja hankalan prosessin, jota hankaloittavat rajalliset voimavarat ja puutteellinen kokemus. Heillä on edessään vaativa haaste järjestää ja kouluttaa uudelleen asevoimat, jotka olivat osa erittäin militarisoitunutta ympäristöä ja joita ei demokraattisessa muutosprosessissa ole varaa ylläpitää tai johon ne eivät sovellu. Asevoimien muuttamisessa on myös erittäin tärkeää kehittää voimavaroja, joilla ne voivat toimia tehokkaasti kriisinhallinta- ja rauhanturvaoperaatioissa euroatlanttisella alueella. Puolustusreformin toinen tärkeä tehtävä on varmistaa, että reformin seurauksia pystytään hallitsemaan.

Yksi rauhankumppanuusohjelman tärkeimmistä saavutuksista on ollut suunnittelu- ja arviointiprosessi (Planning and Review Process, PARP, sivu 11) tavoitteenasettelu- ja arviointimekanismin. Sitä täydentävät NATO:n ja yksittäisten rauhankumppanimaiden kahdenväliset ohjelmat, joiden avulla NATO-maat ja länsieurooppalaiset kumppanimaat ovat voineet jakaa kokemuksiaan ja auttaa ratkaisemaan puolustusreformien laajoja käsitteellisiä ja käytännöllisiä ongelmia.

Laajan puolustusreformin edistäminen

Tehokkaiden instituutioiden rakentaminen

Tehokkaat valtiolliset puolustusinstituutiot demokraattisessa ja siviilihallinnollisessa valvonnassa ovat keskeisessä asemassa euroatlanttisen vakauden säilyttämisessä ja kansainvälisessä turvallisuusyhteistyössä. Tästä oli osoituksena uusi puolustusreformi tukeva NATO:n kumppanuusohjelma, jonka EAPC-maiden valtionpäämiehet hyväksyivät Istanbulin huippukokouksessa kesäkuussa 2004.

Ohjelman luoman uuden mekanismin tavoitteena on vahvistaa rauhankumppanimaiden pyrkimyksiä käynnistää ja jatkaa puolustusinstituutioiden reformeja ja uudelleenorganisointia siten, että ne kykenevät vastaamaan sekä kansallisiin että kansainvälisiin haasteisiin. Ohjelmassa määritetään tällä alalla tehtävän rauhankumppanuustoiminnan yhteiset tavoitteet, kannustetaan vaihtamaan soveltuvia kokemuksia sekä autetaan räätälöimään ja kohdentamaan kahdenvälisiä puolustus- ja turvallisuusasioihin liittyviä ohjelmia.

Kumppanuusohjelman tavoitteita ovat esimerkiksi puolustushallinnon demokraattinen valvonta tehokkaasti ja läpinäkyvästi sekä siviilihallinnon osallistuminen puolustus- ja turvallisuuspolitiikkaan. Tavoitteita ovat lisäksi puolustussektorin tehokas ja läpinäkyvä lainsäädännöllinen ja oikeudellinen valvonta, turvallisuusriskien ja kansallisten puolustusvaatimusten tehostunut arviointi sekä siihen sopivien kannattavien ja yhteiskäyttöön soveltuvien voimavarojen kehittäminen ja ylläpito. Ohjelman tarkoituksena on myös puolustusministeriöiden ja muiden sotilaallisia organisaatioita sisältävien viranomaisten hallinnan optimointi, puolustusteollisuuden kansainvälisten sääntöjen ja käytäntöjen noudattaminen (myös viennin valvonta) sekä tehokas ja läpinäkyvä puolustushallinnon rahoitus-, suunnittelu- ja voimavarojen jakoprosessi. Puolustusmenoja sekä puolustuksen uudelleenjärjestelyjen sosio-ekonomisia seurauksia pyritään hallitsemaan tehokkaasti. Tavoitteena on myös puolustushallinnon tehokkaat ja läpinäkyvät henkilöstörakenteet ja käytännöt sekä tehokas kansainvälinen yhteistyö ja hyvät naapuruussuhteet puolustus- ja turvallisuuskysymyksissä.

Kumppanuusohjelman toteuttamisessa käytetään tehokkaasti hyväksi nykyisiä EAPC:n ja rauhankumppanuusohjelman työkaluja ja mekanismeja. NATO:n PARP-mekanismi on keskeisessä asemassa, kun ohjelman tavoitteita toteutetaan ja muokataan tämän roolin edellyttämällä tavalla. Tehokas toteuttaminen edellyttää yhteisesti hyväksyttyjen puolustukseen, puolustushallintaan ja puolustusreformeihin liittyvien standardien ja käsitteiden luomista. Tämän käsitteellisen yhteiskäytettävyyden saavuttaminen edellyttää suuria koulutusinvestointeja ja entistä tiiviimpää kokemusten ja tietämyksen vaihtoa NATO:n ja rauhankumppanimaiden välillä.

Esimerkkitapaus: Ukraina

NATO:n ja Ukrainan välinen puolustusreformiin liittyvä yhteistyöohjelma on kattavampi kuin muut rauhankumppanimaiden kanssa solmitut sopimukset. Se osoittaa, miten monipuolisesti rauhankumppanimaat voivat valita yhteistoiminta-alueita tällä alalla.

Ukraina julistautui itsenäiseksi 1991, jolloin se per osan entisen Neuvostoliiton sotilasrakenteista ja asevoimista. Ukraina on pyytänyt NATO:a auttamaan kylmän sodan aikaisen perinnön muuttamista pienemmäksi ja tehokkaaksi uuden aikaiseksi armeijaksi, joka pystyy huolehtimaan maan uusista turvallisuustarpeista sekä tukemaan Ukrainan valitsemaa roolia Euroopan vakauteen ja turvallisuuteen aktiivisesti vaikuttavana toimijana. NATO:n prioriteettina tässä tilanteessa on ollut demokraattisen ja siviilihallinnollisen valvonnan luominen Ukrainan asevoimille sekä maan joukkojen yhteiskäyttöominaisuuksien kehittäminen NATO-joukkoja ajatellen.

Kun Ukraina liittyi rauhankumppanuusohjelmaan vuonna 1994, sen yhteistyö NATO:n kanssa kasvoi ja maa pystyi hyödyntämään liittokunnan neuvoja ja käytännön apua tehokkaasti. Yhteistyö tiivistyi, kun NATO ja Ukraina allekirjoittivat vuonna 1997 yhteisjulistuksen osapuolien ominaisesta kumppanuussuhteesta (Charter on a Distinctive Partnership). Vuotta myöhemmin yhteinen puolustusreformiryhmä (Joint Working Group on Defence Reform, JWGDR) perustettiin helpottamaan konsultaatioita ja käytännön yhteistyötä puolustus- ja turvallisuusreformiin liittyvissä kysymyksissä. Huhtikuussa 1999 puolustusreformia tukeva NATO:n yhteistoimisto perustettiin Kiovaan.

Rauhankumppanuusohjelmaan osallistuminen tukee Ukrainan reformeja ja maan tavoitetta parantaa joukkojensa yhteistoimintakykyä. PARP-mekanismi on ollut erityisen tärkeä, sillä se on auttanut tunnistamaan puolustus suunnittelun kannalta tärkeimmät vaatimukset. Puolustusarvioinnin suorittamiseen annettu tekninen tuki ja neuvot ovat olleet erittäin tärkeitä ja arviointiprosessin perusteella Ukraina on voinut laatia puolustusreformisuunnitelman. Tällainen puolustusarviointiprosessi on monimutkainen ja objektiivinen analysointiprosessi, jonka tarkoituksena on tunnistaa kansallisen puolustuspolitiikan perusteella valtion puolustustarpeet ja jotka pyritään tasapainottamaan käytettävissä olevien voimavarojen kanssa. Lopuksi arvioinnissa luodaan ehdotus joukoista ja kyvyistä, joihin verovaroja voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti. Arviointiprosessi tuottaa käsitteellisen viitekehysten uusia reformeja varten, jotka jo sinällään merkitsevät jatkuvaa ja pitkäaikaista sitoutumista.

> NATO:n
sotilaallisen komitean
puheenjohtaja
(keskellä) vierailee
Kioassa, Ukrainassa,
helmikuussa 2004 ja
arvioi sotilasyhteistyön
ja puolustusreformin
edistymistä

Muita tärkeitä yhteistyöalueita ovat olleet seuraavat: Ukrainan avustaminen uuden turvallisuuskonseptin ja sotilasdoktriinin kehittämisessä, puolustusbudjetin ja -suunnittelun muuttamien tehokkaammaksi ja läpinäkyvämmäksi sekä siviili- ja sotilashallinnon suhteiden kehittäminen, mihin sisältyy siviilihallinnon painoarvon kasvattaminen Ukrainan puolustusrakenteissa. Ukrainan uudelleenjärjestelyjä ja muutoksia tuetaan myös neuvomalla, miten asevoimia voidaan pienentää ja muuntaa ammat-tiar-meijaksi sekä miten nopean toiminnan joukkoja voidaan perustaa. Toimet eivät rajoitu asevoimiin tai puolustusministeriöön, sillä myös Ukrainan rajavartiolaitosta ja sisäministeriön alaisuudessa palvelevia joukkoja tuetaan.

Puolustuksen muuntamisprosessissa koulutus on ratkaisevassa asemassa. Korkeita ukrainalaisia upseereita osallistuu säännöllisesti niille kursseille, joihin rauhankumppanimaille on oikeus osallistua NATO:n puolustuskorkeakoulussa Roomassa ja NATO:n koulussa Oberammergauissa, Saksassa. Sotilashenkilöstö saa myös käytännön kokemusta yhteistyöstä NATO-maiden ja muiden rauhankumppanimaiden joukkojen kanssa monenlaisissa toiminnoissa ja sotilasharjoituksissa.

NATO auttaa Ukrainaa hallitsemaan puolustusreformin seurauksia rahoittamalla ja toteuttamalla kielijä hallintakursseja yhdessä Ukrainan kansallisen koordinaatiokeskuksen kanssa. Tämä keskus vastaa siviilielämään palaavan sotilashenkilöstön sopeuttamisesta. Tämän lisäksi rauhankumppanuusrahastomekanismin kautta ohjataan yksittäisten jäsenmaiden demilitarisointiprojekteille antamaa tukea (katso sivu 28).

Puolustusreformien seurausten hallinta

Kun puolustusreformi käynnistetään, on erittäin tärkeää, että välittömästi otetaan riittävän selkeästi huomioon reformien seuraukset ja pyritään lieventämään mahdollisia kielteisiä vaikutuksia. Työnsä menettävää sotilashenkilöstöä on autettava sopeutumaan siviilielämään. Sotilastukikohtien sulkeminen voi vaikuttaa erittäin voimakkaasti paikallisiin yhteisöihin ja alueen talouteen, joten näille alueille on luotava uudelleenkehityssuunnitelmia. Ylimääräisten tai vanhentuneiden aseiden tai ammusten varastot muodostavat vakavia turvallisuus- ja ympäristöriskejä, ja ne on pystyttävä hävittämään turvallisesti.

NATO on käynnistänyt useita aloitteita, joilla rauhankumppanimaita voidaan neuvoa ja auttaa näillä alueilla. Vaikka NATO ei pysty rahoittamaan projekteja ja ohjelmia kuin rajallisesti, järjestö pyrkii kuitenkin turvaamaan lisärahoituksen saannin tekemällä yhteistyötä ja jakamalla tietoa muiden kansainvälisten instituutioiden ja ei-valtiollisten organisaatioiden kanssa sekä kahdenvälistä tukea tarjoavien yksittäisten maiden kanssa.

Sotilaiden uudelleen kouluttaminen

Kylmän sodan päättymisen jälkeen rauhankumppanimaiden asevoimista on vähennetty yli viisi miljoonaa henkilöä. Uudelleen koulutuksen ja vaihtoehtoisten työpaikkojen löytäminen onkin erittäin kiireellinen tehtävä. NATO tarjoutui alkuvuodesta 2000 auttamaan omalta osaltaan rauhankumppanimaita kouluttamaan sotilashenkilöstöä uudelleen ja helpottamaan heidän sopeutumistaan siviilielämään.

NATO:ssa koottiin asiantuntijaryhmä, jonka tarkoituksena oli neuvoa paikallisia viranomaisia sekä analysoida ja antaa ohjeita sotilashenkilöstön uudelleen koulutusta koskevissa käytännöissä ja ohjelmissa. Esimerkiksi seuraavia toimintoja tuettiin: siviilielämään siirtyvän sotilashenkilöstön kouluttaminen työnhankinnassa tai oman yrityksen perustamisessa, kielikoulutus ja uudelleen koulutuskeskusten perustaminen.

Arvioidaan, että vuoteen 2010 mennessä Kaakkois-Euroopassa suljetaan 3 000 sotilastukikohtaa ja noin 175 000 henkilön ennakoidaan menettävän työpaikkansa, joten tällä alueella ollaan erittäin kiinnostuneita näistä ohjelmista. Romania ja Bulgaria – rauhankumppanuusohjelman jäsenenä – hyötyivät ensimmäisinä tästä avusta: vuoteen 2004 mennessä noin 20 000 upseeria kummassakin maassa on osallistunut uudelleen koulutusohjelmiin. Albania, Jugoslavian entinen tasavalta Makedonia* sekä Serbia-Montenegro harkitsevat parhaillaan tämän kaltaista yhteistyötä NATO:n kanssa. NATO tukee uudelleen koulutusaloitteita myös Venäjällä ja Ukrainassa.

Entisten työntekijöiden tukeminen

Maaliskuussa 2002 toimintansa aloittanut NATO:n ja Venäjän yhteinen Venäjän puolustushallinnon entisten työntekijöiden uudelleensijoittamista tukeva keskus auttaa ratkaisemaan sosiaalisia ongelmia, joita on syntynyt Venäjän asevoimien pienentämisestä. Keskus tarjoaa kiintopisteen eri puolilla Venäjää palvelleille työntekijöille, joille tarjotaan uudelleen koulutusta ja apua siviiliyhteiskuntaan sopeutumisessa. Alun perin Moskovassa toiminut keskus laajensi toimintaansa muille alueille 2003 ja perusti aluekeskukset Jaroslaviin, Pietariin, Chitaan, Permiin, Kaliningradiin ja Rostov-na-Donuun.

Keskuksen Web-sivustossa on käytännön tietoja uudelleen koulutuksesta ja työnsaantimahdollisuuksista sekä neuvoja oman yrityksen perustamiseen. Se järjestää myös kursseja, kouluttaa asiantuntijoita uudelleensijoittamistehtäviin ja järjestää konferensseja, joissa voidaan vaihtaa tietoja näistä kysymyksistä. Keskus on kouluttanut puolentoista vuoden aikana 210 kouluttajaa, jotka toimivat nyt uudelleensijoittamistehtävissä. Keskus on alkanut opettaa 200 opiskelijalle tietojenkäsittelytaitoja, hallintaa ja kirjanpitoa.

Sotilastukikohtien muuttaminen

NATO:n Kaakkois-Eurooppaa koskevassa sotilastukikohtien muuttamisaloitteessa NATO:n asiantuntijaryhmä neuvoo ja tekee suosituksia kansallisille viranomaisille, jotta nämä löytäisivät sotilastukikohdille siviilikäyttömahdollisuuksia. Aloitteella pyritään myös edistämään alueellista yhteistyötä ja tietojen jakamista osallistuvien valtioiden välillä. Maista kaksi on NATO:n jäsenmaita ja monet muut maat osallistuvat rauhankumppanuusohjelmaan: Albania, Bulgaria, entinen Jugoslavian tasavalta Makedonia*, Kroatia, Moldova, Romania ja Serbia-Montenegro.

Useilla pilottiprojekteilla kehitellään strategista lähestymistapaa sotilastukikohtien sulkemiseen ja näiden alueiden kehittämiseen tukikohtien sulkemisen jälkeen. Tärkeintä on varmistaa ympäristön puhdistaminen ja edistää työpaikkojen luomista ja paikallisten elinkeinojen monipuolistamista alueilla, joissa tukikohta on ollut ainoa merkittävä työnantaja. Osa tukikohdista muutetaan esimerkiksi asuinaluekäyttöön, koulutuslaitoksiksi, terveyskeskuksiksi, vankiloiksi ja puistoiksi tai luonnonsuojelualueiksi.

Miinojen, ammusten ja aseiden hävittäminen

Rauhankumppanuusrahastot (*katso laatikko sivulla 28*) auttavat rauhankumppanimaita hävittämään turvallisesti tarpeettomia henkilömiinoja, ammuksia ja pienaseita. Yksittäisille maille räätälöidään projekteja, joilla varmistetaan, että hävittäminen tapahtuu turvallisesti, ympäristö huomioon ottaen ja kansainvälisten standardien mukaisesti. Projekteissa käytetään mahdollisuuksien mukaan paikallisia resursseja ja tiloja, mikä pienentää kustannuksia, ja samalla paikallista väestöä koulutetaan hävittämisprosessin tehtäviin, mikä auttaa luomaan työpaikkoja ja opettaa uusia taitoja.

Vuoden 2005 alkuun mennessä näiden projektien ansiosta Albaniassa on tuhottu 1,6 miljoonaa henkilömiinaa ja Moldovassa 12 000 maamiinaa ja 7 000 tonnia ylijäämäammuksia ja raketinpolttoainetta, Ukrainassa on hävitetty 400 000 ja Tadžikistanissa 1 200 henkilömiinaa, kun taas Georgiassa on purettu yli 300 ohjusta. Uusia demilitarisointiprojekteja on suunnitteilla Albaniassa, Azerbaidžanissa, Serbia-Montenegrossa, Ukrainassa ja Valko-Venäjällä.

RAUHANKUMPPANUUSRAHASTOT

Syyskuussa 2000 perustetut rauhankumppanuusrahastot olivat alun perin mekanismi, joilla autettiin rauhankumppanimaita tuhoamaan henkilömiinavarastoja turvallisesti. Rahastolla haluttiin siis tukea Ottawan sopimuksen allekirjoittaneita maita toteuttamaan henkilömiinojen käytön, varastoinnin, tuotannon ja siirtämisen estävää sopimusta sekä tuhoamaan miinoja.

Useiden miinojen hävitysprojektien jälkeen rahaston toimialuetta on laajennettu niin, että se kattaa myös muut demilitarisaatioprojektit, joiden tarkoituksena on ammusten sekä pienaseiden tuhoaminen. Viimeksi rahaston toimialaa on laajennettu tukemaan rauhankumppanimaiden mahdollisuuksia hallita puolustusreformien seurauksia. Tällaisia aloitteita ovat esimerkiksi sotilashenkilöstön uudelleen koulutus ja sotilastukikohtien muuttaminen siviilikäyttöön. Rahastoja voidaan perustaa kattamaan myös Välimeri-dialogiin osallistuvat maat.

NATO:n jäsenet voivat rahaston puitteissa tehdä yhteistyötä yksittäisten rauhankumppanimaiden kanssa soveltuvien projektien löytämiseksi ja toteuttamiseksi. Kummassakin tapauksessa NATO tai rauhankumppanimaa kantaa päävastuun projektiehdotuksen kehittämisessä ja mahdollisten osallistujien selvittämisessä. Suoraan projektista hyötyvän rauhankumppanimaan oletetaan osallistuvan aktiivisesti tähän työhön ja tukevan sitä niin paljon kuin kyseisellä maalla on siihen mahdollisuuksia. NATO:n asiantuntijat toimivat neuvonantajina ja ohjaajina.

NATO:n jäsenmaat ja rauhankumppanimaat vastaavat rahoituksesta vapaaehtoisuusperiaatteella. Osallistumista on myös laitteistojen tai materiaalin lahjoittaminen. Luxemburgissa toimiva NATO:n huolto- ja hankintaorganisaatio (NATO Maintenance and Supply Agency, NAMSA) toimii usein projektien toimeenpanevana elimenä ja on vastuussa projektin teknisestä toteutuksesta ja talousnäkökohdista.

Lisätietoja: www.nato.int/pfp/trust-fund.htm

Vanhon ohjusten tuhoaminen

Vuoden 2005 alkupuolella päättyneen rauhankumppanuusrahaston ohjelman ansiosta Georgiassa on tuhottu turvallisesti noin 300 vanhaa ilmatorjuntaohjusta. Ponichala- ja Chaladid-tukikohdissa säilytetyt ohjukset purettiin, taistelukärjet irrotettiin ja siirrettiin muualle räjäytettäväksi valvotuissa olosuhteissa.

Projekti paransi merkittävästi turvallisuutta alueella, jossa ohjuksia säilytettiin. Samalla estettiin näiden aseiden mahdollisesti aiheuttamat ympäristövahingot.

Kriisivalmius ja -toiminta

Sekä luonnonkatastrofit että ihmisen aiheuttamat katastrofit voivat tapahtua koska tahansa ja mikä tahansa valtio voi joutua kohtaamaan katastrofin seuraukset. Myös suuret onnettomuustilanteet voivat vaarantaa turvallisuutta ja vakautta. Vaikka kukin maa vastaa itse alueellaan tapahtuvista katastrofeista ja huolehtii sen uhreista, katastrofin laajuus ja kesto voi kuitenkin ylittää kyseisen maan resurssit ja sen vaikutukset voivat ulottua kauas kansallisten rajojen ulkopuolelle. Tämän vuoksi kansainvälinen yhteistyö hätätilanteissa ja valmius toimia hätätilanteissa on ensiarvoisen tärkeää.

Kriisivalmiutta ja kriisiajan toimintaa koskevaa yhteistyötä kutsutaan NATO:ssa siviilivalmiussuunnittelun toimintaohjelmaksi, ja NATO-maat ovat tehneet tätä yhteistyötä vuosien ajan. Yhteistyö ulotettiin koskemaan rauhankumppanimaita 1990-luvulla, ja se onkin rauhankumppanuusohjelman suurin ei-sotilaallinen osa. Venäjän aloitteesta perustettiin vuonna 1998 Euroatlanttinen pelastuspalvelun koordinoitakeskus (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, EADRCC) koordinoimaan EAPC-maiden toimintaa euroatlanttisella alueella tapahtuvissa katastrofeissa.

> Punaisen puolikuun työntekijät osallistuvat rauhankumppanuusohjelman harjoitukseen

Tehokkaan yhteistyön edistäminen

Tehokas yhteistyö katastrofeissa edellyttää kuljetusvälineiden, lääketieteellisten resurssien, viestinnän, kriisivalmiusresurssien ja muiden siviilihallinnon resurssien koordinoitua. Kunkin maan tehtävänä on varmistaa, että kansallisella tasolla on luotu toimintamallit hätätilanteita varten. Koska osa katastrofeista ylittää kansalliset rajat ja koska on pystyttävä vastaamaan tehokkaasti kansainvälisiin avustuspyyntöihin, kansainvälisellä tasolla tapahtuva yhteistyö ja suunnittelu on välttämätöntä.

NATO:n ja rauhankumppanimaiden välinen yhteistyö siviilivalmiuden suunnittelussa koostuu seminaareista, workshoppeista, harjoituksista ja kurseista, joilla eritasoiset paikallis-, alue- ja valtionhallinnon siviili- ja sotilashenkilöstöt tapaavat toisiaan. Muut kansainväliset organisaatiot, kuten YK:n humanitaaristen asioiden koordinoituyksikkö (UN Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, OCHA) ja YK:n pakolaisasioiden päävaltuutettu (Office of the UN High Commissioner for Refugees, UNHCR), Kansainvälinen atomienergiajärjestö (International Atomic Energy Agency, IAEA) ja Euroopan unioni, ovat myös tärkeitä toimijoita yhdessä ei-valtiollisten avustusjärjestöjen kanssa.

Valmiussuunnitelmien kehittämisen sekä asianmukaisten menettelytapojen ja laitteistojen sekä yhteisen koulutuksen ja harjoitusten ansiosta NATO ja rauhankumppanimaat ovat voineet koordinoida apua tehokkaasti EADRCC:n kautta useiden luonnonkatastrofien yhteydessä. Näitä ovat olleet esimerkiksi Albaniaa, Azerbaidžania, Romaniaa, Tšekin tasavaltaa, Ukrainaa ja Unkaria koetelleet tulvat, Turkissa tapahtuneet maanjäristykset, entisessä Jugoslavian tasavallassa Makedoniassa* ja Portugalissa raivonneet metsäpalot sekä äärimmäiset sääolosuhteet Moldovassa ja Ukrainassa.

Tulva-alueiden auttaminen

Länsi-Ukrainassa tapahtui viime vuosisadalla 13 suurtulvaa. NATO ja rauhankumppanimaat avustivat Ukrainaa vuosina 1995, 1998 ja 2001 tapahtuneissa pahoissa tulvilla.

Vuoden 1997 jälkeen siviilivalmiuden toimintaohjelman noudattaminen on tuonut merkittäviä käytännön etuja Ukrainalle. Päätehtävänä on ollut auttaa Ukrainaa valmistautumaan paremmin hätätilanteisiin, sillä maan länsiosat ovat alttiina tulville, sekä hallitsemaan katastrofien seurauksia tehokkaammin. Rauhankumppanuusohjelmaan sisältyvät harjoitukset, kuten syyskuussa 2000 Ukrainan Karpaattien alueella pidetyt harjoitukset, auttavat testaamaan katastrofiapumenetelmiä. Tällaisia ovat esimerkiksi ilmatiedustelu, uhrien evakuoiminen ja vedenpuhdistuslaitteistojen käyttöönotto. Vuonna 2001 päättyneessä pilottiprojektissa koottiin yhteen yli 40 tulva- ja pelastusasiantuntijaa 12 maasta luomaan käytännön suosituksia tehokkaan tulvavaroitusjärjestelmän luomiseksi Tisza-joen sadealueelle.

EUROATLANTTINEN PELASTUSPALVELUN KOORDINOINTIKESKUS

Kesäkuussa 1998 NATO:n päämajaan perustettiin Euroatlanttinen pelastuspalvelun koordinointikeskus (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, EADRCC) Venäjän tekemän esityksen pohjalta. Ympäri vuorokautisessa toimintavalmiudessa olevaan keskukseseen on keskitetty tietojen jakaminen, ja se koordinoi NATO- ja rauhankumppanuusmaiden reagoitua euroatlanttisella alueella tapahtuviin katastrofeihin. Keskus myös järjestää suuria siviilihallintoa koskevia pelastusharjoituksia, joissa harjoitellaan valmiutta toimia luonnonkatastrofeissa ja ihmisen aiheuttamissa hätätilanteissa sekä kykyä hallita terrori-iskun seurauksia, kun iskussa on käytetty kemiallisia, biologisia tai radiologisia aineita.

Keskus tekee tiivistä yhteistyötä niiden kansainvälisten järjestöjen kanssa, jotka ovat vastuussa kansainvälisten kriisien ja kriisinhallinnan hoitamisesta. Näitä järjestöjä ovat esimerkiksi YK:n humanitaaristen

asioiden koordinointiyksikkö ja Kemiallisten aseiden kieltosopimuksen valvontajärjestö.

Valtioita kannustetaan kehittämään kahden- ja monenvälisiä sopimuksia, joissa käsitellään esimerkiksi viisumisäädöksiä, raja- ja tullimuodollisuuksia, läpikulkua ja henkilöstön asemaa. Tällä tavoin voidaan estää byrokratiasta johtuvia viiveitä, kun avustustarvikkeita ja -ryhmiä lähetetään apua tarvitseville alueille. Järjestelyjä on tehty myös Euroatlanttista kriisivalmiuden nopean toiminnan yksikköä (Euro-Atlantic Disaster Response Unit) varten. Tämä yksikkö koostuu kansallista ryhmistä, jotka valtiot voivat lähettää nopeasti katastrofialueelle.

Lisätietoja: www.nato.int/eadrcc/home.htm

Pakolaisapu

EADRCC perustettiin alun perin toimimaan luonnonkatastrofien ja teknologisten katastrofien sattuessa, mutta koordinaatiokeskus joutui ensimmäiseksi organisoimaan pakolaisapua, kun kansainvälinen yhteisö huolestui Kosovossa syntyneestä humanitaarisesta kriisistä vuonna 1998. Kyseisen vuoden loppuun mennessä serbipoliisien ja -sotilaiden sekä albanialaisten joukkojen avoin konflikti aiheutti alueella monien etnisten albanialaisten kuoleman ja pakotti yli 300 000 ihmisen jättämään kotinsa.

EADRCC alkoi toimia kriisissä heti perustamisensa jälkeen kesäkuun alussa 1998, kun UNHCR pyysi sen apua, sillä Albaniassa oleville pakolaisille oli kuljetettava yli 165 tonnia kipeästi kaivattuja pelastustarvikkeita. Kriisin kehittyessä seuraavien kuukausien aikana luotiin tehokas toimintamalli EADRCC:n ja UNHCR:n yhteistyölle. EADRCC:n henkilöstö teki useita matkoja alueelle saadakseen paremman kuvan alueen tilanteesta. Kun tämä pohjatyo oli tehty, koordinaatiokeskus pystyi syventämään ja laajentamaan avustustoimintaansa kriisin eskaloituessa keväällä 1999, jolloin NATO:n ilmaiskut alkoivat ja serbijoukot pakottivat satojatushansia etnisiä albanialaisia jättämään alueen.

Keskukseen keskitettiin EAPC-mailla olevien tietojen jakaminen, ja se auttoi koordinoimaan vastauksia avunpyyntöihin. Alueelle lähetettiin avustustarvikkeita, kuten lääkkeitä ja hoitolaitteita, viestintälaitteita, kenkiä ja vaatteita sekä telttoja yli 20 000 henkilöä varten. EADRCC myös ohjasi apua alueelle rauhankumppanuusohjelman ulkopuolisilta mailta, kuten Israelilta, joka lähetti kenttäsairaalan henkilökuntineen, sekä Yhdistyneiltä Arabiemiirikunnilta, joka auttoi korjaamaan Kukesin lentokentän koillis-Albaniassa.

> Euroatlanttinen pelastuspalvelun koordinaatiokeskus tuki pakolaisapuohjelmia Kosovon kriisin aikana

Avun kuljettamiseen ja jakamiseen annettiin lentokoneita, helikoptereita ja kuormankäsittelyryhmiä. EADRCC:llä oli myös merkittävä tehtävä priorisoidun humanitaaristen lentojen koordinoinnissa, sillä keskus koordinoi lentoliikenteen hallinnan keskeisiä vaikuttajia kehittämään tarvittavia toimintatapoja ja siirsi lentoliikenteen asiantuntijoita YK:n ilmakuljetusten koordinaatioyksikköön.

EADRCC toimi myös välittäjänä muiden NATO:n ja NATO:n ulkopuolisten toimielinten sekä kahden kriisistä eniten kärsineen valtion, Albanian ja Jugoslavian entisen tasavallan Makedonian*, välillä tuoden esiin ja selvittäen huolenaiheita. Eräs tällainen kysymys oli välitön tarve luoda mekanismi väestön kolmansiin maihin evakuointia varten, jotta humanitaarinen paine hellittäisi. Tämä tarve nousi esiin kriisin kiristytessä.

Valmistautuminen terroristihyökkäyksiä vastaan

Syyskuun 11. päivän tapahtumat vuonna 2001 osoittivat, kuinka tärkeää on valmistautua kohtaamaan mahdolliset siviiliväestöön kohdistuvat terrori-iskut, joissa käytetään kemiallisia, biologisia tai radiologisia aseita tai ydinaseita eli CBRN-aseita. NATO:n terrorismin vastaisen toiminnan kumppanuusohjelma (*katso sivu 15*) kannustaa jakamaan tietoja ja osallistumaan siviilivalmiuden suunnitteluun, jotta riskit voidaan arvioida ja näin pienentää siviiliväestön alttiutta joutua terrori-iskujen tai joukkotuhoaseiden uhreiksi.

NATO:n siviilivalmiussuunnittelun toimintaohjelma (Civil Emergency Planning Action Plan) on hyväksytty kansallisten viranomaisten avuksi heidän suunnitellessaan siviilivalmiutta mahdollisia CBRN-aseilla tehtäviä terrori-iskuja vastaan. NATO ja rauhankumppanimaat ovat valmistaneet ja päivittävät jatkuvasti sellaisten kansallisten voimavarojen kartoitusta, jotka olisivat käytettävissä tällaisessa hyökkäyksessä. Näitä ovat niin hoitotoimenpiteet kuin radiologiset havaintomenetelmät, tunnistuslaboratoriot ja lääketieteellisin perustein tehtävät evakuoinnit ilmateitse. Varastoja ollaan muodostamassa mahdollisesti tarvittavista keskeisistä tarvikkeista. Rajamuodollisuuksia parannetaan, jotta hätätilanteessa apu saadaan perille mahdollisimman nopeasti.

Koulutusta, harjoituksia ja laitteita varten kehitetään vähimmäisstandardeja. Rauhankumppanuusohjelman puitteissa järjestetään säännöllisesti kenttäharjoituksia, ja näin varmistetaan, että maat kykenevät toimimaan yhdessä mahdollisimman tehokkaasti terrori-iskun sattuessa sekä hallitsemaan iskun seuraukset. Tämä merkitsee erityisesti sellaisten ryhmien yhteistoiminnan parantamista, jotka vastaavat lääkintä- ja ensiapukysymyksistä sekä iskun jälkien puhdistamisesta ja siivouksesta. Toinen keskeinen kehitettävä alue on julkisen tiedonkulun hallitseminen tällaisissa vaikeissa hätätilanteissa.

Likainen pommi -harjoitus

Harjoitus, jossa simuloitiin kansainvälistä reagointia likaista pommia (radiologista materiaalia levittävä pommi) käyttäneeseen terrori-iskuun, järjestettiin Romaniassa Piteștiissä lokakuussa 2003. (Romania oli tuolloin rauhankumppanimaa.) Harjoitukseen osallistui noin 1 300 romanialaista ja 350 kansainvälistä henkilöä.

Turvallisuus, tiede ja ympäristö

Kaksi NATO:n ohjelmaa tuo yhteen säännöllisesti NATO- ja rauhankumppanimaiden tutkijat ja asiantuntijat keskustelemaan yhteisistä huolenaiheista. Tutkijat ovat perinteisesti tottuneet tekemään yhteistyötä, jota ilman tiede ei kehittyisi. Luoduilla verkostoilla on myös poliittinen tavoite edesauttaa yhteisymmärryksen ja luottamuksen rakentamisesta erilaisista kulttuureista ja perinteistä tulevien yhteisöjen välille.

NATO:n tiedekomitean tiedeohjelman, Turvallisuutta tieteen avulla, tavoitteena on edistää turvallisuutta, vakautta ja solidaarisuutta eri maissa ja maiden välillä ratkaisemalla ongelmia tieteen avulla. Ohjelma tukee NATO:n, rauhankumppanimaiden ja Välimeri-dialogiin osallistuvien maiden tutkijoiden välistä yhteistyötä, verkottumista ja resurssien luomista. Turvallisuutta tieteen avulla -ohjelma keskittyy tukemaan tutkimusyhteistyötä, joka koskee terrorismilta suojautumista tai muiden turvallisuusuhkien torjumista. Ohjelman toisena tavoitteena on edistää sellaisen teknologian jakamista ja vaihtamista, joiden avulla rauhankumppanimaat voivat ratkaista omia keskeisiä ongelmiaan.

Tulevaisuuden haasteiden komitean (Committee on the Challenges of Modern Society, CCMS) ohjelma keskittyy selvittämään ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä ongelmia tuomalla yhteen kansallisia toimielimiä tekemään lyhyt- ja pitkäkestoista yhteistyötä näillä alueilla. Se on ainutlaatuinen foorumi, jossa NATO- ja rauhankumppanimaat voivat vaihtaa tietoja ja kokemuksia teknisistä, tieteellisistä ja poliittisista yhteiskuntaan ja ympäristöön liittyvistä kysymyksistä. Näkökulma voi olla joko siviili- tai puolustushallinnollinen. Komitean työtä ohjaavat useat turvallisuuteen liittyvät avaintavoitteet.

Tiede ja turvallisuus

Suojautuminen terrorismilta

Terrorismin vastaisesta toiminnasta on tullut NATO:n ja rauhankumppanimaiden tärkein tehtävä. NATO tukee tieteellistä tutkimusta, jonka tarkoituksena on kehittää tehokkaita tapoja havaita kemialliset, biologiset tai radiologiset aseet tai aineet tai ydinaseet ja -aineet sekä niiltä suojautumiseen. Myös sellaista tutkimusta tuetaan, jossa kehitetään parempia tapoja tuhota kyseisiä aseita ja puhdistaa niiden vaikutuksia sekä lääketieteellisiä valmiuksia reagoida niihin (esimerkiksi kemiallisia tekniikoita tai rokotustekniikoita).

Workshopeissa ja seminaareissa tutkijat voivat yhdessä pohtia esimerkiksi seuraavia aiheita: strategisten infrastruktuurien, kuten energiahuollon, viestinnän, kuljetuksen ja elintoimintojen ylläpitojärjestelmien, haavoittuvuuden vähentäminen, ekoympäristön ja cyberterrorismilta suojautuminen, rajavalvonnan parantaminen, laittoman kaupan vastainen toiminta ja räjähteiden tehokkaampi tunnistaminen.

Tutkimus kohdistuu myös laajoihin kysymyksiin, kuten terrorismin syiden ymmärtämiseen, terrorismin psykologisiin ja sosiaalisiin seurauksiin sekä väestön terrorismin uhasta selviytymisen vahvistamiseen. Tutkimusten tavoitteena on kehittää suosituksia sopivista käytännöistä.

Muiden turvallisuusuhkien torjuminen

Turvallisuutta ja vakautta uhkaavat myös monet muut vähemmän esillä olevat ongelmat, jotka voivat johtaa alueellisiin selkkauksiin tai rajakiistoihin. Näitä ovat esimerkiksi uusiutumattomien luonnonvarojen niukkuus ja ympäristöongelmat, kuten aavikoituminen sekä eroosio ja vesiteiden saastuminen. Näiden ongelmien ratkaisemiseen tarvitaan tieteellisen tiedon lisäksi monenvälisiä toimia. NATO tukee tämän vuoksi projekteja ja tutkimuksia, jotka edistävät hyviä tieteellisiä käytäntöjä ja joissa ovat mukana asianomaiset maat.

Maailma olisi myös turvallisempi paikka, jos pystyisimme vuosittain ennustamaan tapahtuvat katastrofit, lieventämään niiden vaikutuksia tai jopa estämään ne. Monet rauhankumppanimaat ovat kiinnostuneita juuri tästä aiheesta. NATO:lla on ollut useita projekteja, joiden tarkoituksena on vähentää suurten maanjäristysten aiheuttamia tuhoja, olipa kyseessä ihmishenget, materiaaliset tuhot tai taloudelliset tai sosiaaliset häiriöt. Näissä projekteissa on esimerkiksi yritetty löytää tapoja, joilla rakennukset kestäisivät paremmin maanjäristyksiä. Sitä varten on kerätty alueilta seismologisia ja geologisia tietoja, joiden avulla voidaan kehittää seismologisia riskejä hahmottavia kartoja. Näitä kartoja käyttämällä kaupunkisuunnittelijat voivat päätellä minkälaisia rakennuksia kannattaa rakentaa kullekin alueelle. Myös entistä tehokkaampien tulvavaroitusmenetelmien ja niiden hallintajärjestelmien kehittämistä on tuettu.

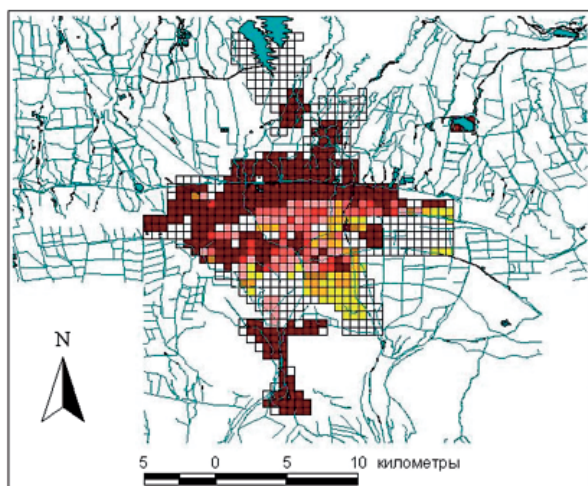
Nykyinen yhteiskunta perustuu hyvin pitkälle turvallisen ravinnon saantiin sekä luotettavaan ja turvalliseen tiedonkulkuun, joten niiden saatavuus on turvattava. Nämä ovat avainalueita, joilla on tehtävä lisätutkimusta, jotta yhteiskunnan turvallisuutta voidaan lisätä.

YMPÄRISTÖ JA TURVALLISUUS

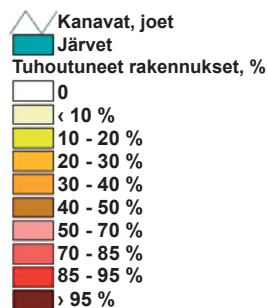
Ympäristökysymykset eivät kunnioita valtioiden rajoja, joten kansainvälinen yhteisö on aktiivisesti käynnistänyt ympäristöprojekteja. Tavoitteena ei ole ainoastaan sosiaalinen ja taloudellinen kehitys, vaan myös turvallisuuden ja vakauden edistäminen. Tulevaisuuden haasteiden komitea (CCMS) keskittyy ohjelmassaan etenkin näihin kysymyksiin, ja ne muodostavat myös tärkeän osan Turvallisuutta tieteen avulla -ohjelmasta.

Vuonna 2002 otettiin merkittävä askel ympäristökysymysten sekä turvallisuuden ja vakauden yhdistämisessä, kun Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestö, YK:n ympäristöohjelma ja YK:n kehitysohjelma käynnistivät yhteisen ympäristöä ja turvallisuutta koskevan ENVSEC-aloitteen. Aloite keskittyy haavoittuviin alueisiin, kuten Balkanin niemimaahan, Kaukasukseen ja Keski-Aasiaan.

Koska Turvallisuutta tieteen avulla- ja CCMS-ohjelmissa edistetään turvallisuutta näiden alueiden rauhankumppanimaiden tiede- ja ympäristöyhteistyöllä, ne on nyt yhdistetty ENVSEC-ohjelmaan. Toiminta on koordinoitua, tietoja jaetaan ja tulokset jaetaan alueella asianmukaisille viranomaisille, mikä tehostaa toimintojen vaikutusta.

Maanjäristyksen kaikenlaisille asuinrakennuksille aiheuttamia vaurioita Bishkekissä

Maanjäristysalueiden auttaminen

Maanjäristykset ovat vakava uhka Keski-Aasian tiheästi asutetuilla alueilla. NATO:n tukemassa projektissa turkkilaiset maanjäristystutkijat auttavat uzbekistanolaisia ja

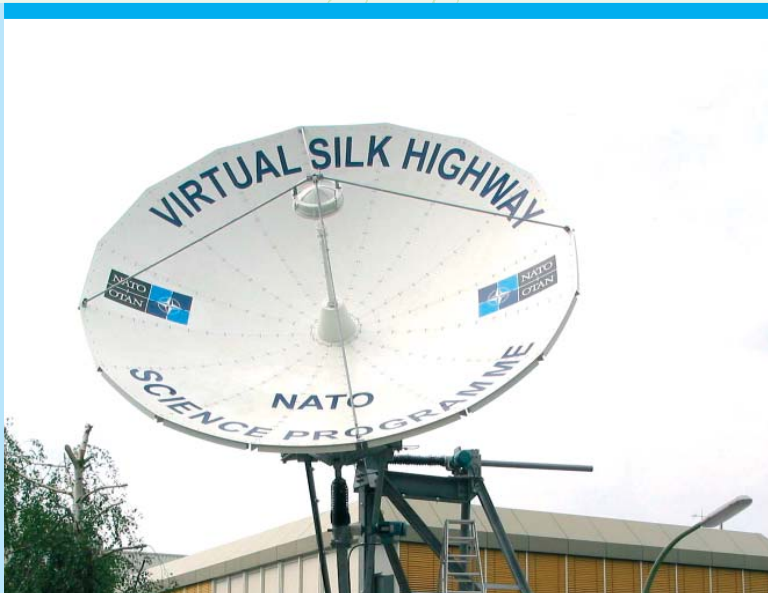
kirgiisialaisia kollegoitaan luomaan riskialuekarttoja maiden pääkaupungeista Tashkentista ja Bishkekistä. Näitä kartoja voidaan käyttää päätettäessä kaavoituksesta ja nykyisten rakennusten vahvistamisesta.

Ihmisten yhdistäminen

Tutkijat eivät voi seurata uusia kehityssuuntia ja tutkimustuloksia, elleivät he saa uusia tietoja käyttöönsä. Kaikki tieteelliset ja akateemiset yhteisöt eivät ole vielä voineet hyödyntää tietoyhteiskunnan etuja tai Internetin mahdollisuuksia. On myös usein sanottu, että tietomonopolin puuttuminen on välttämätöntä demokration syntymiselle ja siviiliyhteiskunnan menestymiselle.

Jotta tämä tilanne muuttuisi, NATO:n ei-sotilaallisen tiedeohjelma on luonut useille rauhankumppanimaissa toimiville tutkimus- ja koulutuslaitoksille Internet-käyttöön tarvittavan verkkoinfrastruktuurin.

Kaupunkialueille on luotu verkkoja, mikä parantaa Internetin käyttömahdollisuuksia Venäjän ja Ukrainan itäosissa. Moldovaan, Romaniaan ja entiseen Jugoslavian tasavaltaan Makedoniaan* on luotu kansallisia verkkoja. Suurin ja kunnianhimoisin NATO:n tukema projekti tällä alalla on Virtuaaliseksi silkkitiekse kutsuttu projekti, jossa etelä-Kaukasuksella ja Keski-Aasiassa sijaitsevat akateemiset ja tieteelliset yhteisöt pääsevät käyttämään Internetiä satelliittiyhteyden avulla.

Virtuaalinen silkkitie

Virtuaalinen silkkitie käynnistettiin lokakuussa 2001. (Projekti sai nimensä Silkkitiestä, joka kulki

aikoinaan Euroopasta Kaukoitään ja jota pitkin välitettiin tavaroiden lisäksi myös tietoja ja ideoita.) Projektin avulla kahdeksan etelä-Kaukasuksella ja Keski-Aasiassa sijaitsevaa rauhankumppanimaata pääsevät käyttämään Internetiä. Nämä maat ovat Armenia, Azerbaidžan, Georgia, Kazakstan, Kirgisian tasavalta, Tadžikistan, Turkmenistan ja Uzbekistan. Vuonna 2004 myös Afganistan liitettiin projektiin.

Laadukkaalla satelliittitekniikalla luotiin kannattava Internet-yhteys osallistuvien maiden tutkijoille ja akateemisille yhteisöille yhteisen satelliittiyhteyden avulla. NATO:n avustus mahdollisti satelliittikaistan rahoittamisen ja kymmenen satelliittiantennin hankkimisen. Muut projektin tukijat ovat antaneet laitteistoapua. Projektiin on sijoitettu neljän vuoden aikana 3,5 miljoonaa dollaria, joten se on suurin NATO:n tukema ei-sotilaallinen tiedeohjelma.

Todellinen euroatlanttinen turvallisuuskulttuuri

NATO:n kehittyvä rauhankumppanuusmalli on onnistunut erittäin hyvin strategisen ympäristön muuttamisessa euroatlanttisella alueella. Edistämällä poliittista vuoropuhelua ja sotilaallista yhteistoimintaa rauhankumppanuusohjelma on auttanut luomaan todellista euroatlanttista turvallisuuskulttuuria, joka toimii yhdessä erittäin päättäväisesti pystyäkseen ratkaisemaan euroatlanttista kansojen yhteisöä koskevia ongelmia niin yhteisön sisällä kuin sen ulkopuolellakin.

Koska käytännön yhteistyö keskittyy valmistelemaan NATO:n jäsenmaiden ja rauhankumppanimaiden sotilaallista yhteistyötä, jäsen- ja rauhankumppanimaiden sotilaat toimivat yhdessä Balkanin niemimaalla ja Afganistanissa. Kumppanuusohjelma tarjoaa liittokunnan jäsenille ja rauhankumppanimaille mahdollisuuden vastata yhdessä terrorismin aiheuttamiin uhkiin. Samalla ne voivat etsiä yhdessä ratkaisuja tärkeisiin kysymyksiin, kuten joukkotuhoaseiden leviämiseen.

Kumppanuusohjelma edistää ja tukee puolustusreformeja monissa rauhankumppanimaissa, mikä puolestaan edistää demokratisoitumista. Ohjelman avulla voidaan rakentaa moderneja, tehokkaita ja demokraattisesti valvottuja asevoimia ja muita puolustusinstituutioita. Tämän lisäksi ohjelma auttaa rauhankumppanimaita hallitsemaan näiden uudistusten aiheuttamia sosiaalisia ja materiaalisia seurauksia.

NATO:n jäsenmaiden ja rauhankumppanimaiden kansalaiset hyötyvät suoraan myös muista käytännön yhteistyön mukanaan tuomista eduista esimerkiksi kriisinhallintavalmiudessa sekä tieteellisessä yhteistyössä ja ympäristöyhteistyössä.

Tähän mennessä jo kymmenen maata on valmistautunut rauhankumppanuusohjelman avulla NATO-jäsenyyden velvoitteisiin, ja NATO on edelleen valmis ottamaan uusia jäseniä. Ohjelma on samalla ainutlaatuinen mahdollisuus perinteisesti puolueettomille länsieurooppalaisille maille, jotka eivät hae NATO:n jäsenyyttä, sillä ohjelman avulla nämä maat voivat osallistua euroatlanttiseen turvallisuusyhteistyöhön joutumatta luopumaan omista ulko- ja turvallisuuspoliittisista periaatteistaan.

Euroatlanttiset turvallisuushaasteet ovat muuttumassa. Uusilla uhkatekijöillä, myös terrorismilla ja sortuvilla tai heikoilla valtioilla, on sisäisiä ja ulkoisia lähteitä, ja ne ovat luonteeltaan ylikansallisia. Vaikka strategisesti tärkeän Balkanin niemimaan vakaus on edelleen uhattuna, Afganistanin tapahtumat ovat osoittaneet, että yhteistä turvallisuuttamme uhkaavat tekijät tulevat euroatlanttisen alueen laitamilta. Tässä ympäristössä kansainvälinen vakaus ja turvallisuus riippuu enenevässä määrin toisaalta kansallisista reformeista ja toisaalta kansainvälisestä yhteistyöstä. Tehokasta turvallisuusyhteistyötä ei voi tehdä, ellei sen taustalla ole demokraattisia doktriineja ja instituutioita. Euroatlanttisella kumppanuudella on merkittävä tehtävä kummallakin alueella.

NATO ja rauhankumppanimaat kasvavat yhdessä ja samalla ne kykenevät enenevässä määrin vastaamaan yhteisiin haasteisiin yhtenäisesti rakentaen samalla yhteisymmärryksen ja yhteistyöhön perustuvaa turvallista ympäristöä tuleville sukupolville.

”Kun katsomme taaksepäin kymmenen vuoden jälkeen, voimme todeta onnistuneemme. Euroatlanttinen kumppanuus on kiihdyttänyt kansallisia muutoksia ja kansainvälistä turvallisuusyhteistyötä tavalla, jota ei ole koskaan aiemmin tapahtunut. NATO on aina ollut tämän toiminnan ytimessä. Rauhankumppanuus on myös siirtynyt yhä lähemmäksi NATO:n ydintoimintaa. Siitä on ollut hyötyä NATO:lle. Siitä on ollut hyötyä rauhankumppanimaille. Se on edistänyt demokratiaa ja rauhaa.”

NATO:n pääsihteeri Jaap de Hoop Schefferin toteamus rauhankumppanuuden 10-vuotispäivänä Euroatlanttisessa kumppanuusneuvostossa 14.1.2004 pidetyssä puheessa.

NATO Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique de l'OTAN
1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Web site : www.nato.int

Site web : www.otan.nato.int

E-mail / Courriel : natodoc@hq.nato.int

© NATO / OTAN 2005

Tämä julkaisu ilmestyy kaikilla NATO- ja rauhankumppanimaiden kielillä.
Tarkista esitteen saatavuus osoitteessa www.nato.int/docu/pub-form.htm

tai ota yhteys jakelusta vastaavaan yksikköön:

NATO Public Diplomacy Division – Distribution Unit

Division Diplomatie publique de l'OTAN – Unité de diffusion

1110 Brussels, Belgium / 1110 Bruxelles, Belgique

Tel. : +32 2 707 5009

Fax : +32 2 707 1252

E-mail / Courriel : distribution@hq.nato.int